

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa

Mediavälineet tasa-arvon, vuorovaikutuksen, osallisuuden ja oppimisen tukena

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäki, Sosiaalialan koulutus

kevät 2018

Sanna Leppänen & Iina Mattila

Sosiaalialan koulutus
Visämäki

Tekijät Sanna Leppänen & Iina Mattila **Vuosi** 2018

Työn nimi Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa –
Mediavälineet tasa-arvon, vuorovaikutuksen, osallisuuden
ja oppimisen tukena

Työn ohjaaja Saija Karevaara

TIIVISTELMÄ

Median läsnäolo näkyy yhä pienempien lasten arjessa. Yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat mediakasvatuksen tarpeeseen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelma 2016 painottaa mediakasvatuksen merkitystä. Varhaiskasvatussuunnitelmassa mediakasvatus nähdään yhtenä keinona tukea lasta aktiivisena toimijana sekä monipuolistaa lapsen itseilmaisua yhteisössä. Erilaisiin medioihin tutustuminen kuuluu osaksi varhaiskasvatusta.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten mediakasvatusta toteutetaan Kanta-Hämeessä sijaitsevan päiväkodin viisivuotiaiden ryhmässä, jossa mediakasvatus on suunnitelmallinen osa toimintaa. Tutkimuskysymykseksi muotoutui, miten varhaiskasvattajat tukevat erilaisin mediavälinein lasten tasa-arvoa, vuorovaikutusta, osallisuutta ja oppimista mediakasvatuksessa. Kyseessä oli laadullinen tutkimus, jonka aineisto saatiin havainnoimalla varhaiskasvattajien mediavälineiden käyttöä työelämäyhteyspäiväkodissa tarkkailevaa strukturoitua havainnointia käyttäen.

Tutkimustulosten mukaan kohdepäiväkodin varhaiskasvattajat tukevat monipuolisesti lasten kasvua ja kehitystä mediavälineiden avulla tasa-arvon, vuorovaikutuksen, osallisuuden ja oppimisen näkökulmista. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että näin mediavälineet eivät syrjäytä pedagogiikkaa, vaan päinvastoin toimivat hyvänä pedagogian tukena. Lapset oppivat olemaan median vastaanottajia, käyttäjiä ja tuottajina.

Tulokset antavat varhaiskasvattajille, vanhemmille ja alan opiskelijoille tietoa mediavälineiden käytön mahdollisuuksista sekä siitä, millaista mediakasvatusosaamista varhaiskasvatuksessa vaaditaan. Työ antaa myös viitteitä, mihin suuntaan koulutusta tulisi kehittää, jotta valmistuneilla olisi tietotaitoa vastata mediakasvatuksen tarpeisiin myös tulevaisuudessa.

Avainsanat Varhaiskasvatus, mediakasvatus, tasa-arvo, vuorovaikutus, osallisuus & oppiminen

Sivut 39, joista liitteitä 3 sivua

Social education
Visämäki

Authors	Sanna Leppänen & Iina Mattila	Year 2018
Subject	Media education in early childhood education – Media tools to support equality, interaction, participation & learning	
Supervisor	Saija Karevaara	

ABSTRACT

The media is present in even younger children's life. Changes in society bring on a need for media education in early childhood education. The new nationwide plan for early childhood education emphasizes the importance of media education. It regards media education as a means of supporting a child's active role and diversifying the child's self-expression in the community. Getting familiar with different media is part of early childhood education today.

The purpose of the thesis was to gather information on how media education takes place in a kindergarten group with five-year-old children in Kanta-Häme. Media education is a systematic part of their activity. The research question was: how do the early educators support children's equality, interaction, inclusion and learning in media education by using different kind of media tools. The thesis was a qualitative study. Structured observation was used to observe how early childhood educators implement media education and how media tools are used in the kindergarten.

According to the results, the early childhood educators use media tools to support children's growth and development from the perspective of equality, interaction, inclusion and learning. The media tools do not exclude pedagogy - on the contrary, they support the pedagogical activities. The children learn to be recipients, users and producers of media.

The results provide educators, parents and students with information about media education and how it is realized in early childhood education. The results help to understand what kind of knowledge is required in early childhood media education. The thesis also suggests how the early educators should be trained so they would have the right knowledge and skills to meet the needs of media education also in future.

Keywords early childhood education, media education, equality, interaction, participation & learning

Pages 39 pages including appendices 3 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA LÄHTÖKOHDAT	4
2.1	Tausta, lähtökohtia ja ajankohtaisuus	4
2.2	Aiheen rajaus.....	6
2.3	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	6
2.4	Opinnäytetyön tilaajapäiväkoti tutkimuksen kohderyhmänä	7
3	MEDIAKASVATUS OSANA VARHAISKASVATUSTA	8
3.1	Varhaiskasvatus.....	8
3.2	Mediakasvatus	10
3.2.1	Mediakasvatuksen tehtävä ja mediakulttuuri.....	10
3.2.2	Mediakasvatuksessa käytettäviä välineitä	11
3.3	Tasa-arvo varhaiskasvatuksessa.....	12
3.4	Vuorovaikutuksen merkitys varhaiskasvatuksessa	13
3.5	Osallisuus varhaiskasvatuksessa	14
3.6	Oppiminen varhaiskasvatuksessa	15
4	AIEMMAT TUTKIMUKSET.....	16
5	TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -MENETELMÄT	18
5.1	Tutkimustehtävä ja -kysymykset.....	18
5.2	Laadullinen tutkimusmenetelmä	19
5.2.1	Teemoiteltu sähköpostihaastattelu	19
5.2.2	Tarkkaileva strukturoitu havainnointi päiväkodissa.....	20
5.2.3	Aineiston analyysimenetelmät	21
5.3	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	23
6	MEDIAKASVATUKSEN HAVAINNOINTI VIISIVUOTIAIDEN PÄIVÄKOTIRYHMÄSSÄ.....	24
6.1	Tasa-arvon näkökulmia mediakasvatukseen	24
6.2	Vuorovaikutuksen ja osallisuuden tukeminen mediakasvatustilanteissa	25
6.3	Mediavälineet oppimisen tukena	26
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	27
8	TULOSTEN YHTEENVETO, JATKOTUTKIMUKSET JA KEHITTÄMISIDEAT	29
9	POHDINTA.....	31
	LÄHTEET	33

Liitteet

Liite 1 Sähköpostihaastattelun viesti

Liite 2 Sähköpostihaastattelu

Liite 3 Havainnointilomake

1 JOHDANTO

Lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa tuetaan Opetushallituksen Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (2016). Tämän vuoksi monilukutaitoa, tieto- ja viestintäteknologista osaamista painotettaessa tulee ottaa huomioon lasten yhdenvertaiset mahdollisuudet median ja teknologisten laitteiden kautta oppimisessa (OPH 2016, 22—24). Teknologian globalisoituessa yhteiskunta ja ihmisten lähiympäristö muuttuvat. Tämä muutos on luonut median vahvan läsnäolon myös Suomen päiväkotimaailmaan. Toisin sanoen lasten kasvuympäristö on muuttunut vuosien aikana mediakulttuurin muuttuessa ja siksi mediakasvatuksen tutkiminen on ajankohtainen ja tärkeä aihe nykyajan päiväkotimaailmassa.

Valitsimme opinnäytetyön aiheeksi mediakasvatuksen varhaiskasvatuksessa, sillä mediakasvatuksen tarkastelu tuo uutta tietoa tämän hetken mediakasvatuksen toteutumisesta varhaiskasvatuksessa. Tarkastelemme, miten mediakasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa myös sen takia, että uuden valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman (OPH 2016, 43—44) myötä varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten valmiuksia lähiyhteisön moninaisuuden ymmärtämiseen. Lisäksi lasten kanssa tulisi tarkastella kasvuympäristön moninaisuutta sekä harjoitella siinä toimimista.

Mediakasvatus on toimintaa, jossa tietoisesti vaikutetaan yksilön median käyttöön ja mediataitoihin. Sen tarkoituksena on kehittää mediakulttuurissa elämisen perusvalmiuksia. (Mediametkaa n.d) Mediakasvatus on tärkeä osa lapsen varhaista kasvua, sillä nykyajan lasten arkeen liittyy vahvasti media ja erilaiset mediavälineet. Viestintäteknologiset laitteet ja media eivät ole kuitenkaan olleet pitkään aktiivisesti pedagogisessa mielessä päiväkotien arjessa läsnä ja tästä syystä mediakasvatuksen toteutumista suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on tutkittu varsin vähän. (Erola 2012, 2.)

Aiempien tutkimustenkin perusteella voidaan havaita mediakasvatuksen tarkastelun olevan ajankohtaista ja tarpeellista. Median määrän kasvaessa ja erilaisten laitteiden lisääntyessä on mediakasvatuksella olennainen osa nykyajan kasvatuksessa ja opetuksessa. Aiheesta tarvitaan lisää tietoa niin varhaiskasvattajille kuin vanhemmillekin. (Erola 2012, 6; OKM 2013, 26—28.) Mediakasvatuksen toteutumiseen varhaiskasvatuksessa vaikuttavat työntekijöiden osaaminen ja kiinnostus mediakasvatuksen käyttämiseen omassa työssään (OKM 2013, 29—30). Lasten suhteita mediaan on tutkittu ja havaittu, että media kuuluu vahvasti monen jo vauvaikäisenkin lapsen arkeen, kuten erilaiset sadut, musiikki ja YouTube-videot. (Kotilainen 2011, 13.) Opinnäytetyön aiheeseen liittyvät aiemmat tutkimukset esitämme myöhemmin luvussa 4.

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on selvittää, miten mediakasvatus toteutuu Kanta-Hämeessä sijaitsevan päiväkodin viisivuotiaiden ryhmässä. Tutkimuskysymykseksi muotoutui, miten varhaiskasvattajat tukevat mediavälineiden avulla lasten tasa-arvoa, vuorovaikutusta, osallisuutta ja oppimista mediakasvatuksessa. Näkökulmamme on siis mediavälineiden käyttö päiväkodin arjessa. Myöhemmin raportissa perustelemme tutkimuksen rajausta. Opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka keskeisiä teoreettisia käsitteitä ovat varhaiskasvatus, mediakasvatus, tasa-arvo, vuorovaikutus, osallisuus ja oppiminen.

Opinnäytetyömme liittyy varhaiskasvatukseen, joten varhaiskasvatuksen käsitteen avaaminen on olennaisen tärkeää. Työssä määritellään luonnollisesti myös, mitä mediakasvatus tutkimustehtävän edellyttämässä laajuudessa on. Käsitteet tasa-arvo, vuorovaikutus, osallisuus ja oppiminen tulevat valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa ja varhaiskasvatuslaissakin vahvasti esille (OPH 2016). Näiden käsitteiden muotoutuminen tuli osaksi opinnäytetyötämme myös kentällä tehtyjen havaintojen myötä, sillä niiden kautta turvataan laadukas varhaiskasvatus.

Mediakasvatus on osa nykypäivän varhaiskasvatusta, mikä sisältää laajasti niin mediasta nousseiden välineiden kuin sisältöjen tarkastelua. Päiväkodista löytyy paljon erilaisia mediavälineitä, joita oi käyttää mediakasvatuksen tukena. Näitä voivat olla kuvista luodut tarinat tai useat lasten käyttämät lelut. (OKM 2013, 41—42.) Tässä opinnäytetyössä mediavälineillä tarkoitamme varhaiskasvattajien käyttämiä välineitä, kuten tabletti, pelikortit ja sadun lukeminen. Tutkimuksen tavoitteena on auttaa lasten vanhempia ja antaa heille ideoita lapsen oppimisen tueksi mediaa apua käyttäen. Tavoitteena on myös nostaa esille mahdollisia koulutustarpeita varhaiskasvattajille.

Tutkittavaa ilmiötä selvitettiin havainnoinnin avulla, sillä havainnointi on yksi laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä. Havainnointimenetelmänä oli strukturoitu tarkkaileva havainnointi, jonka toteutimme päiväkodissa. Havainnoimme viisivuotiaiden päiväkotiryhmässä toimivien varhaiskasvattajien toimintaan ja mediavälineineitä. Lapsiryhmässä oli seitsemäntoista lasta, mutta vain puolet havainnoinnin aikana paikalla. Havainnoitavia varhaiskasvattajia oli kaksi. Toinen aineistonkeruumenetelmä oli sähköpostihaastattelu, joka oli suunnattu kyseisen ryhmän varhaiskasvattajille. Tarkoituksena oli käyttää molempia aineistonkeruumenetelmiä, mutta työelämäyhteytenä olleelta ei tullut vastauksia sähköpostihaastatteluun. Palaamme aiheeseen myöhemmin luvussa 5

Tarkkaileva havainnointi oli sopiva keino tutkimuskysymyksen vastauksen saamiseksi, koska tarkoituksena oli saada tämän hetkistä tietoa varhaiskasvatuksen mediakasvatuksesta. Havainnointimenetelmä oli myös luontevin aineistonkeruumenetelmä, koska tutkimuskysymyksen mukaan tutkittavia aiheita olivat tietoperustasta nousseiden käsitteiden sekä mediavälineiden

havainnointi. Varhaiskasvattajien toimintaa havainnoimme tietoperustasta nousseiden käsitteiden, eli tasa-arvon, vuorovaikutuksen, osallisuuden ja oppimisen, näkökulmasta. Mediavälineitä havainnoidessa kiinnitimme huomiota tarjolla oleviin mediavälineisiin, joita havainnointihetkellä käytettiin, koska opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää mediavälineiden käyttöä mediakasvatuksellisessa tilanteessa kyseisessä päiväkodissa.

Tulevina varhaiskasvattajina halusimme perehtyä mediakasvatukseen. Opinnäytetyön aihe lähti opintojemme aikana nousseista mielipiteistä koskien mediaa varhaiskasvatuksessa. Aluksi myös meillä tutkijoina oli skeptinen näkemys mediavälineistä ja niiden yhteensopivuudesta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatusopintoihimme sisältyi myös median ja mediavälineiden käyttöä, jolloin huomasimme median monet positiiviset mahdollisuuden pedagogisen toiminnan toteutumisen tukena. Tästä syystä lähdimme tutkimaan mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella tämän hetken mediakasvatusta suomalaisessa päiväkodissa, sillä uusi valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma (OPH 2016) nostaa mediakasvatuksen esille. Tämän myötä mediakasvatuksen tulisi näkyä jokaisessa suomalaisessa päiväkodissa tasarvoisesti. Median läsnäolo näkyy myös lasten leikeissä ja kuuluu puheissa. Media on osa jokaisen lapsen päivittäistä elämää ja se vaikuttaa monella tavalla lasten kehitykseen, ajankäyttöön ja sosiaaliseen elämään. (Niinistö & Rauhala 2016, 16.)

Uusi varhaiskasvatussuunnitelma jo itsessään perustelee tutkimuksen ajankohtaisuutta sen lisäksi, että tutkimuksen aihe koskettaa nykypäivän varhaiskasvatusta ja lapsen arkea. Tässä luvussa keskitymme kertomaan taustaa, lähtökohtia ja ajankohtaisuutta opinnäytetyömme aiheen tukemiseksi. Esittelemme opinnäytetyön tavoitteen ja tarkoituksen sekä perustelemme aiheen rajauksen.

2.1 Tausta, lähtökohtia ja ajankohtaisuus

Mediakasvatus on kulkenut monella eri nimellä vuosien saatossa. Suomessa 1950-luvulla puhuttiin *audiovisuaalisesta kansansivistystyöstä* ja 1960-luvulla sanomalehtiopetuksesta. Kasvatus sanana on tullut käyttöön 1970-luvulla, jolloin puhuttiin *joukkotiedotuskasvatuksesta ja audiovisuaalisesta kasvatuksesta*, mutta vasta 1980-luvulla peruskoulun opetussuunnitelmaan tuli viestintäkasvatus. 1990-luvulla opetussuunnitelmaan kirjattiin ATK-tunnit, minkä ansiosta näkökulmat mediakasvatukseen myös laajenivat. Lasten omaa näkökulmaa tuotiin esiin tutkimuksissa ja mediakasvatuksen teoria ja käytäntö tulivat osaksi audiovisuaalista kasvatusta, kuitenkin vasta 2000-luvulla mediakasvatus käsitteenä vakiintui. (Kupiainen, Sintonen & Suoranta 2007, 4—5.)

Medialukutaito on käsitteenä tutumpi kuin mediakasvatus. Vasta 2000-luvulla on alettu kehittää mediakasvatusta ajatellen pienten lasten median käyttöä, sillä uudet mediat ovat herättäneet paljon kysymyksiä lasten ja nuorten mediasuhteista. Toisin sanoen mediaympäristö on vaikuttanut mediakasvatuksesta nousseisiin kysymyksiin ja pedagogisiin tapoihin käsitellä mediaa. (Kupiainen, Sintonen & Suoranta 2007, 15—16.)

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa puhutaan mediakasvatuksesta. Lasten kanssa tulisi tutustua eri medioihin sekä leikinomaisesti kokeilla median tuottamista. Mediakasvatuksessa lapsia ohjataan median vastuulliseen käyttöön ottaen huomioon lapsen oma sekä toisten hyvinvointi. Mediakasvatuksen myötä tuetaan lapsen itseilmaisua ja aktiivista toimintaa. (OPH 2016, 44.)

Hyvänä perusteluna sille, miten mediakasvatus on otettu varhaiskasvatukseen, on esimerkiksi Helsingin kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteistyössä laadittu materiaali, josta löytyy 100 pienempää ja suurempaa oivallusta liittyen henkilöstön mediapedagogiseen osaamisen parantamiseen ja lasten monilukutaidon kehittämiseen. Kehittämishanke on alkanut jo vuonna 2015 Oivalluksia eskarista -hankkeesta ja laajentunut vuonna 2017 koko varhaiskasvatukseen. Tieto- ja viestintäteknologia sekä mediakasvatus on otettu osaksi pedagogisia käytäntöjä lapsiryhmissä, joissa lähtökohtana on lasten toiminnallisuus, leikki ja liikunta. Oivalluksia!-tiimi on tukenut koulutusten, ohjauskäyntien, työpajojen ja kehittämispäivien avulla kasvattajatiimejä ja yksiköitä kehittämään mediakasvatusta oman näköisekseen. Osaamisen jakamisen, kokeilemisen ja pohdinnan kautta on syntynyt paljon hyviä ideoita ja käytäntöjä. Materiaali tarjoaa uusia näkökulmia ja niistä voi kehittää lasten kanssa omanlaisia itselle sopivia ideoita. (Sommers-Piironen, Hemilä, Laakkonen, Lehtinen & Brinck 2017, 3.)

Myös Lasten mediabarometri 2010 -hankkeen tutkimustuloksien mukaan mediakulttuuri on osa jo varhaisessa iässä olevan lapsen arkea. Tärkeää olisi edistää lasten ilmaisun, tiedonsaannin ja osallistumisen mahdollisuuksia median avulla, sekä tukea aikuisia heidän mediakäytössään. Lapsen medialukutaitoja tulisi siis edistää ja opetella jo varhaiskasvatuksesta alkaen. Tämän vuoksi tietouden lisääminen mediakulttuureista ja mediakasvatuksesta pienten lasten perheille on suotavaa. (Kotilainen 2011, 70.)

Erilaisten hankkeiden ja materiaalien kasvu on osoitus siitä, miten tärkeä osa mediakasvatus on nykypäivän varhaiskasvatusta. Tarjonta on lisääntynyt luonnollisesti sen tarpeen myötä. Kasvattajat ja lapset tarvitsevat lisätietoa, sekä opastusta mediakasvatuksen pariin ja Helsingissä yhteistyössä kehitetty hanke on yksi hyvistä keinoista sen parantamiseen. Tämä toimii myös yhtenä tutkimuksemme lähtökohtana ja ideana siitä, miksi olemme valinneet tutkittavaksi ilmiöksi mediakasvatuksen varhaiskasvatuksessa.

Toisena tutkimuksemme lähtökohtana ja aiheen rajaukseen vaikuttavana tekijänä on ollut Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma (2005), jossa on jo vuonna 2005 puhuttu mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa ja etenkin mediavälineiden näkökulmasta. Jo silloin on ollut tavoitteena lisätä lasten mediatajun ja medialukutaidon kehittymistä erilaisten mediavälineiden ja mediasisältöjen avulla. Lähtökohtana on ollut, että lapsi tutustuisi mediavälineisiin ja harjoittelisi niiden käyttämistä. Aikuisen tehtävänä on ollut käyttää mediavälineitä pedagogisen oppimisen tukena. Tulevaisuuden näkymissä tärkeäksi on noussut tällaisen mediakasvatuksen tukeminen sekä keskustelu aiheesta vanhempien kanssa. Tarkoituksena on ollut myös lisätä tietotekniikan käyttömahdollisuuksia. (Hämeenlinnan kaupunki 2005, 44—45.)

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa on meitä kiinnostava aihe, koska olemme molemmat syntyneet 1990-luvun alussa ja nähneet, kuinka suuresti esimerkiksi mediavälineet ovat muuttuneet vuosien aikana. Median

läsnäolo on koko ajan vahvistunut ja yhä nuoremmat käyttävät sitä. Meistä on tärkeää, että jo varhaislapsuudessa opeteltaisiin turvalliseen median käyttöön ja mediaympäristöstä löydettäisiin lapsen hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tukevia asioita niin päiväkotimaailmaan kuin lapsen arkeen kotona. Opiskelujen aikana olemme saaneet suuntaviivoja siihen, millaista mediakasvatus varhaiskasvatuksessa voi olla ja haluamme selvittää sekä tuoda esiin tietoutta ja tietoisuutta mediakasvatuksen toteutumisesta tällä kentällä.

2.2 Aiheen rajaus

Valitsimme tutkimusnäkökulmaksi varhaiskasvattajien havainnoinnin mediakasvatuksellisessa tilanteessa, koska lapsen mediataitojen kehitykselle on olennaista, että lapset voivat keskustella mediaan liittyvistä aiheista aikuisen kanssa. Niinistön ja Rauhalan (2016, 22) mukaan lapsi tarvitsee aikuisen apua, tukea, halua kuunnella ja olla aidosti läsnä. Tämän vuoksi myös tietoperustasta nousseiden käsitteiden eli tasa-arvon, vuorovaikutuksen, osallisuuden ja oppimisen tarkastelu mediakasvatuksellisessa tilanteessa on tärkeää. Mediavälineet tuovat esille, miten mediakasvatusta toteutetaan, joten tarkastelemme myös havainnointihetkellä käytettäviä sekä tiloista löytyviä mediavälineitä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa 2013:10 mukaan tekniikan ja mediakasvatuksen yhdistäminen mahdollistavat parhaimmillaan uusia luovia toimintatapoja varhaiskasvatukseen (OKM 2013, 42). Edellä esitettyjen syiden ja lähtökohtien vuoksi päädyimme mediavälineiden käytön tarkasteluun esimerkiksi erilaisten mediakasvatuksen menetelmien sijaan. Tämän vuoksi tietoperustasta (luku 3) on rajattu pois lukuisten mediakasvatusta tukevien ja sitä toteuttavien menetelmien esittäminen ja kuvaaminen. (Ks. Menetelmistä esim. Mediametka n.d.; Lastenkulttuuri, menetelmät n.d.; Mediataitokoulu n.d.).

Tulevina varhaiskasvattajina meitä kiinnostaa mediavälineiden käyttö sekä niiden tuomat mahdollisuudet pedagogisen toiminnan toteutumisen tukena. Tämän vuoksi tutkimme aihetta varhaiskasvattajan näkökulmasta ja olemme valinneet varhaiskasvattajat havainnoinnin kohteeksi. Tarkoituksena oli myös saada sähköpostihaastattelulla varhaiskasvattajien näkökulmaa mediakasvatuksen toteutumisesta, heidän tietoisuudestaan siitä sekä sen toteuttamistavoista. Luvussa 5, jossa esittelemme tutkimusmenetelmät, palataan tutkimusprosessin aikana tapahtuneisiin muutoksiin.

2.3 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esiin mediavälineiden tavoitteen- ja tarkoituksenmukaisen käytön myönteiset vaikutukset varhaiskasvatuksessa sekä rohkaista niin varhaiskasvattajia kuin vanhempia niiden käyttöön yhdessä lasten kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millä

tavoin mediakasvatus näyttäytyy tämän hetken päiväkotimaailmassa. Kohderyhmäksi valikoitui kantahämäläisen päiväkodin (ks. luku 2.4) viisivuotiaiden ryhmän varhaiskasvattajat, koska kyseisessä ryhmässä käytetään aktiivisesti mediaa ja erilaisia teknologisia laitteita oppimisen tukena. Tutkimus auttaa myös lasten vanhempia antaen heille muun muassa ideoita siitä, miten voi tukea lapsen oppimista arjessa mediaa hyödyksi käyttäen. Tutkimuksen tavoitteena on myös tutkimusaineiston analyysin, tulosten ja johtopäätöksen myötä nostaa esiin mahdollisia koulutustarpeita varhaiskasvattajille: miten koulutusta tulisi kehittää vastaamaan tämän hetken mediakasvatuksellisiin tarpeisiin.

Lasten vanhemmille ja varhaiskasvattajille on hyötyä mediakasvatuksen ymmärtämisestä. Se auttaa muodostamaan käsityksen lapselle sopivista mediasisällöistä ja mediavälineistä. Esimerkiksi 3–6-vuotiaiden lasten sukupuoli-identiteetti alkaa hahmottua leikki-iässä. Tällöin median nostamat stereotyyppiset käsitykset sukupuolirooleista ja erilaiset mediatarinat tempaavat lapsen mielikuvitusmaailmaan, ja on tärkeää osata ohjata lapsia mediakasvatuksen polulla. Media nostattaa paljon erilaisia lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin vaikuttavia asioita, kuten syy—seuraus-suhteita, tunnetaitoja, faktan ja fiktion ymmärtämistä. (Niinistö & Rauhala 2016, 16—19.)

2.4 Opinnäytetyön tilaajapäiväkoti tutkimuksen kohderyhmänä

Opinnäytetyön tilaajapäiväkoti on iso yksikkö, jossa päiväkodin puolella on seitsemän lapsiryhmää, yksi esikouluryhmä sekä neljä luokkaa ykköskakkolle. Pääpaino median käytössä on yli 5-vuotiaiden lasten kanssa, mutta mediakasvatusta toteutetaan myös nuorempien lasten kanssa viikoittain tietynlaisina tuokiona. Mediakasvatusta kuitenkin tapahtuu melkein päivittäin lasten leikeistä ja kiinnostuksen kohteista nousseiden asioiden pohjalta. Työntekijöitä tilaajapäiväkodissa on paljon, mutta noin neljä varhaiskasvattajaa yhtä ryhmää kohden, riippuen kuitenkin lapsiryhmän koosta ja ikäjakaumasta.

Toinen meistä opinnäytetyön tekijöistä on suorittanut sosionomikoulutuksen varhaiskasvatusopintoihin liittyvän työharjoittelun kyseisessä päiväkodissa ja tutustunut työharjoittelun aikana päiväkodin mediakasvatukseen. Työharjoittelun aikana havaitut päiväkodissa käytetyt mediavälineet vaikuttivat opinnäytetyön aiheen ja tutkimuskohteena olevan päiväkodin valintaan. Kysyimme päiväkodin johtajalta, voisimmeko tehdä tutkimuksemme kyseiseen päiväkotiin ja myöntävän vastauksen jälkeen haimme kaupungilta tutkimusluvan. Tutkimusluvan saatuaamme olimme yhteydessä ryhmän varhaiskasvattajaan ja kysyimme puhelimitse luvan tulla havainnoimaan heidän toimintaansa mediakasvatukseen liittyen.

Sovimme havainnointikohteena olevan ryhmän varhaiskasvattajan kanssa havainnoinnille sopivan päivän. Havainnoinnin ajankohdaksi valikoitui aa-

mupäivä, jolloin he käyttävät ryhmässä mediavälineistöä, kuten tässä tapauksessa tablettia. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat varhaiskasvattajat 3–5-vuotiaiden lasten lapsiryhmästä. Luvussa 5 kuvataan tarkemmin havainnointikerta, lapsien lukumäärä havainnointikerralla sekä varhaiskasvattajien määrä

3 MEDIKASVATUS OSANA VARHAISKASVATUSTA

Koska tutkimuksen aiheena on mediakasvatus varhaiskasvatuksessa, on syytä esitellä käsitteet varhaiskasvatus, mediakasvatusmediakasvatus – jota avattiin lyhyesti jo aiemmin luvussa 2.1 – sekä käsitteet tasa-arvo, vuorovaikutus, osallisuus ja oppiminen. Varhaiskasvatus käsitteenä kuuluu luonnollisesti tutkimuksen keskeisiin käsitteisiin, koska tutkimus kohdistuu varhaiskasvatukseen, jonka määrittelyssä pääpaino on päiväkotiympäristössä tapahtuvassa varhaiskasvatuksessa. Mediaa ja mediakulttuuria käsitellään mediakasvatuksen kanssa samassa luvussa, koska median määrittely auttaa ymmärtämään sen moninaisuutta ja tutkimuksen aihetta. Mediakasvatus määrittellään tässä opinnäytetyössä varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Lisäksi mediakasvatusta käsiteltäessä esitellään mediakasvatuksessa käytettäviä välineitä.

Tasa-arvon käsitteen määrittely on tärkeää, koska valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman (OPH 2016) ja varhaiskasvatuslain (Varhaiskasvatuslaki 580/2015 § 2a) myötä jokaisen varhaiskasvatuksen piirissä olevan tulisi saada tasa-arvoista kasvatusta ja opetusta, niin että edellytykset olisivat samanlaiset jokaisen lapsen elämän polulla. Vuorovaikutus on tärkeä osa varhaiskasvatusta ja tukee lapsen oppimista. Vuorovaikutus on tärkeä osa myös mediakasvatuksen toteutumisessa, koska kaikki toiminta perustuu vuorovaikutukseen. Tasa-arvon rinnalle otetaan esille käsite osallisuus. Kasvatus- ja opetusajatus on siirtynyt opettajakeskeisyydestä lapsilähtöiseen ajatustapaan, mikä korostaa osallisuuden tärkeyttä (OPH 2016, 30). Näin ollen osallisuus on myös yksi keskeisistä käsitteistä. Kaikkia edellä mainittuja käsitteitä yhdistää oppiminen. Oppiminen on myös yksi Varhaiskasvatuslain (580/2015 § 2a) tärkeimmistä tavoitteista sekä olennainen osa-alue mediakasvatuksen toteutumisessa.

3.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jonka tarkoituksena on tukea huoltajia kasvatustyössä (OPH 2016, 14). Varhaiskasvatuksen pääpaino on pedagogiikassa. Se on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus lapsen suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta kasvusta. Sen tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia ja antaa tukea lapsen turvalliseen kasvuun, kehitykselle ja oppimiselle. Jokaiselle alle kouluikäiselle lap-

selle tulee tarjota varhaiskasvatusta, sillä heillä on oikeus siihen, mutta lapsen huoltajat päättävät lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. (OPH n.d.) Varhaiskasvatusta järjestetään muun muassa päiväkodissa, perhepäivähoidossa ja kerhotoimintana (Varhaiskasvatustalaki 580/2015 § 1).

Varhaiskasvatukseen kuuluu olennaisena osana varhaiskasvatussuunnitelma ja sen perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on tehty varhaiskasvatustalain pohjalta Opetushallituksen valtakunnallisella määräyksellä. Tarkoituksena on yhteinen perusta paikallisille suunnitelmille. (OPH 2016, 8—12.) Varhaiskasvatussuunnitelma on kolmitasoinen, minkä kolme ulottuvuutta ovat valtakunnalliset Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat (Ahonen 2017, 14). Näiden lisäksi useimmissa päiväkodeissa toteutetaan myös joko päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaa tai ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Valtakunnalliset perusteet toimivat tienä yhtenäiselle varhaiskasvatustyölle, jossa paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman, eli vasun tulee tukea, ohjata ja määritellä varhaiskasvatuksen järjestämisestä paikallisella tasolla. Varhaiskasvatuksen järjestäjät, eli kunta, kuntayhtymä tai muu palveluntuottaja, laativat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voi olla yhtenäinen kaikkien paikallisten toimijoiden kesken, tai se voidaan laatia kullekin toimijalle erikseen, kuten perhepäivähoidolle ja päiväkodille. (Ahonen 2017, 17.)

Ahosen (2017, 18), mukaan paikallisesti tehtävissä varhaiskasvatussuunnitelmissa voidaan huomioida erilaisia pedagogisia painotuksia, henkilöstörakennetta tai paikallisia erityispiirteitä. Tutkimuskohteena olevan päiväkodin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on suunniteltu lähtökohtaisesti uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamien tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu monialaisessa yhteistyössä ja sen pääpaino on satakielipedagogiikassa. (Hämeenlinnan kaupunki 2017, 5—6.)

Varhaiskasvatustalain mukaan jokaiselle lapselle, joka on päiväkodissa tai perhepäivähoidossa, tulee laatia varhaiskasvatussuunnitelma, jonka laatimisesta päiväkodissa vastaa lastentarhanopettaja. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloittaessa päiväkotitai perhepäivähoito. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä lapsen, huoltajien ja lastentarhanopettajan kesken, jolloin tulee huomioida myös lapsen mielipiteet ja toiveet. (Varhaiskasvatustalaki 1973/36 §7.) Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa ja Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee esille, että keskiössä ovat lapsen etu ja hänen yksilölliset tarpeensa (Ahonen 2017; Hämeenlinnan kaupunki 2017).

Ryhmäkohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman eli ryhmävasun laatii lastentarhanopettaja yhteistyössä muiden työntekijöiden kanssa. Ryhmä-

vasun tarkoituksena on suhteuttaa valtakunnallisen, paikallisen ja mahdollisen yksikkökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ryhmän arkeen huomioiden myös lasten vasujen sisällöt ja tavoitteet. Ryhmävasu on arjen pedagoginen työväline, jossa määritellään miten ja millaisin toimintatavoin päätettyihin tavoitteisiin vastataan. Ryhmävasun tulisi toimia myös kattavana dokumenttina, jonka avulla ulkopuolinen henkilö ymmärtää ryhmän toiminnan keskeisimmät tekijät. (Ahonen 2017, 18–20.)

3.2 Mediakasvatus

Tutkimuksemme keskiössä on mediakasvatus. Kuvailimme, mitä ja millaista mediakasvatus on, sillä mediakasvatus on muuttunut paljon vuosien saatossa yhteiskunnan muutosten mukana ja tällä hetkellä se on vahva osa suomalaista kasvatusmaailmaa. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tuodaan myös esille median osuus varhaiskasvatuksessa, joten sen tulisi myös näkyä varhaiskasvatuksen kentällä.

3.2.1 Mediakasvatuksen tehtävä ja mediakulttuuri

Mediakasvatuksen perustehtävä on kehittää mediakulttuurissa elämisen perusvalmiuksia. Mediakasvatus on toimintaa, jolla pyritään tietoisesti vaikuttamaan yksilön median käyttöön ja mediataitoihin. (Niinistö & Rauhala 2016, 8.) Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen laissa sanotaan, että sen tehtävänä on muun muassa edistää lasten mediakasvatusta, mediataitoja ja turvallisen mediaympäristön kehittämistä (Laki mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta 711/2011 § 2). Mediakasvatus ja medialukutaito opettavat lasta suojautumaan pelien haitallisilta sisällöiltä ja tähän lapsi tarvitsee aikuisen tukea (Niinistö & Rauhala 2016, 77).

Mediakasvatus tarkoittaa oppimista ja kasvamista median ympärillä (Niinistö & Rauhala 2016, 8–9). Varhaiskasvatuksessa mediakasvatusta tulee toteuttaa lasten kanssa yhdessä mediaan tutustuen ja median tuottamista kokeillen. Lasten kanssa tulee pohtia heidän elämäänsä liittyvien mediasisältöjen todenmukaisuutta ja merkityksellisyyttä. Varhaiskasvattajien tehtävä on tukea lapsia toimimaan aktiivisesti itseään ilmaisten ja mediaa käyttäen. Tärkeää on luoda turvallinen pohja lasten mediakulttuuriin. (OPH 2016, 44.)

Mediakulttuuri muodostuu monista eri mediasisällöistä, alustoista, välineistä ja ilmiöistä. Mediakasvatuksen kautta tuetaan medialukutaitoa. Mediakulttuuri tarjoaa monenlaisia aineksia kasvuun, mutta vain vähän suuntaviivoja siihen, että millaiset taidot ja valinnat edistävät yhteiskunnallista osallisuutta, kehittävät eettisiä asenteita ja tukevat hyvinvointia. Mediakasvatus tarjoaa näihin tukea. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017.)

Tutkimuskohteena olevan päiväkodin kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa puhutaan mediakulttuurista ja siitä, kuinka lasten mediakokemukset, mediamaailma ja median ilmiöt ovat osa lapsuutta. Mediakasvatusta tulee toteuttaa leikinomaisesti tutustumalla monipuolisesti mediaan ja mediavälineisiin. Varhaiskasvattajana on tärkeää tarttua lasta askarruttaviin mediamaailman ilmiöihin ja ottaa ne aktiiviseen käsittelyyn lasten kanssa. (Hämeenlinnan kaupunki 2017, 70.)

Ihmiset elävät ja havainnoivat maailmaa median välityksellä, eli elävät mediakulttuurin aikakaudella. Media sisältää paljon erilaisia viestinnän välineitä ja -tapoja. Mediassa ajatellaan olevan paljon haitallisia sisältöjä ja materiaaleja lapsille, miltä heitä tulisi suojella. Mediakasvatuksen tarkoituksena on tukea lasta näissä median tuomissa haasteissa ja siksi sen painottaminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää. Media tarjoaa paljon monipuolista ja lapsia kiinnostavaa materiaalia, jota tulisi osata hyödyntää opetuksessa, kasvatuksessa ja viihtymisessä. Lapsi on aktiivinen ja toimiva yksilö, joka tutkii ja toimii uteliaasti ympäristössään. Mediakasvattajan tehtävänä on jakaa ajatuksia mediasta lasten kanssa, kuunnella, keskustella ja työstää siihen liittyviä sisältöjä, eli ohjata ja opettaa lasta turvallisessa mediaympäristössä. (Niinistö & Rauhala 2016, 8–9.)

3.2.2 Mediakasvatuksessa käytettäviä välineitä

Havainnoitavassa ryhmässä käytettiin havainnointihetkenä tablettia, joten se kuuluu osana opinnäytetyömme käytettävien välineiden syvempään tarkasteluun. Kerromme myös muista mediavälineistä, jotta hahmottuu kuva erilaisista mediavälineistä ja mitä niillä tarkoitetaan.

Mediavälineet ovat muuttuneet ja kehittyneet vuosien saatossa. Audiovisuaalisessa muodossa esiintyvä media, eli kuuloon ja näköön perustuva äänen ja kuvaan liitetty media, on valtamediaa nykypäivänä (Mediaopas n.d). Audiovisuaalisessa muodossa olevia mediavälineitä ovat muun muassa tietokone- ja konsolipelit, joista osaa voidaan verrata virtuaalisiin satukirjoihin ja elokuvaan niiden mediasisällön vuoksi. Ne herättävät pelaajassa voimakasta psykologista eläytymistä ja tunnetta siitä, että pelaaja on osa pelin tarinaa. Muita audiovisuaalisia mediavälineitä ovat muun muassa älypuhelimet, televisio, videot, cd-soittimet tai esimerkiksi Spotify-appin käyttö ja tabletti. (Niinistö & Rauhala 2016, 67.)

Tämä luku ei suinkaan sisällä kaikkien mahdollisten mediavälineiden esittelyä, kuten virtuaalitodellisuutta luovia päälle puettavia laitteita, esimerkiksi VR-lasit, jotka ovat ja tulevat olemaan osa pelimaailmaa – mahdollisesti myös varhaiskasvatusikäisten lasten (ks. esim. Mankkinen 2015). Rajaamme pois muun muassa tämäntyyppisiä välineitä, sillä tuskin millään päiväkodilla Suomessa on tällä hetkellä käytössään 3D- tai 4D-todellisuutta luovia mediavälineitä. Tulevaisuuden mediakasvatusta ja siinä käytettäviä välineitä ei kukaan osaa tarkasti ennustaa. Megatrendeinä mainitaan mm. robotiikka ja laajennettu todellisuus (ks. esim. Hartikainen 2015, 18), jotka

liittyvät monin tavoin myös mediakasvatukseen. Mutta kuten sanottu aiemmin, tämä opinnäytetyö tarkastelee tämän hetken mediakasvatuksessa käytössä olevia mediavälineitä ja niiden käyttötapoja yhdessä yksittäisessä päiväkodissa.

Mediakasvatuksessa käytettäviä perinteisiä mediavälineitä ovat olleet pitkään sanoma- ja aikakauslehdet sekä radio. Nykyajan mediavälineiksi ovat nousseet kamera, musiikkisoittimet, e-lukulaitteet aiemmin mainittujen medialaitteiden lisäksi. (KAVI n.d.) Mediavälineiden tarkastelu on tärkeä osa opinnäytetyötämme ja tutkimuskysymystämme. Mediakasvatuksessa käytettävät mediavälineet toimivat varhaiskasvattajien tukena tasa-arvon, vuorovaikutuksen, osallisuuden ja oppimisen toteutumisessa.

Tablet-laite on taulutietokone, joka on laite älypuhelimien ja tietokoneen väliltä. Tabletissa on kosketusnäyttö, jota ohjataan sormin, erikoiskäsineellä tai -kynällä. Laite on kooltaan yleensä suurempi kuin älypuhelin. Niitä on helppo kuljettaa mukana ja niihin kuuluu myös verkkotoiminnot. Tablettiin voi ladata monipuolisesti erilaisia sovelluksia ja sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi dokumentointiin, internetin käyttöön, itseilmaisuuksiin (kuten musiikin kuuntelu, sävellys, piirtäminen ja elokuvien tekeminen), pelaamiseen ja valokuvaukseen. Tabletti sopii siis kaikenikäisille käyttäjille. (Papunet n.d, 2—7.)

3.3 Tasa-arvo varhaiskasvatuksessa

Tasa-arvon käsittely on tärkeä osa tutkimustamme ja se liittyy myös valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tasa-arvoiset oppimismahdollisuudet varhaiskasvatuksessa tukevat lasten eteenpäin kasvua ja samanvertaisuutta myös koulumaailmaan mentäessä. Tasa-arvo on vahva osa varhaiskasvatustilaa ja kuuluu varhaiskasvatuksen arkeen.

Tasa-arvo tarkoittaa samanarvoisuutta ja yhdenvertaista asemaa yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tasa-arvoa on samanarvoisuus riippumatta sukupuolesta, kielestä, uskonnosta, varallisuudesta, yhteiskunnallisesta asemasta tai muista yksilöllisistä tekijöistä. Erilaisten yhteiskunnan ryhmien, kuten vähemmistöjen ja valtaväestön väliset tasa-arvoiset suhteet ovat keskeisessä asemassa. Suomessa tasa-arvo liitetään usein tasa-arvoon sukupuolten välillä. (Suomen YK-Liitto 2015.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on antaa yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen ja edistää koulutuksellista tasa-arvoa, sekä elinikäistä oppimista. Varhaiskasvatuksessa tulee antaa valmiuksia kunnioittaa ja ymmärtää kulttuurista, uskonnollista, katsomuksellista ja kielellistä taustaa. Yhdenvertaisuus tulee näkyä myös sukupuolen tasa-arvon edistämisessä. (Varhaiskasvatustilalaki 580/2015 § 2 a.) Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee myös esille, että jokainen tulee kohdata yhdenvertaisena, henkilöön liittyvistä tekijöistä riippumatta. Tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja osallisuutta edistetään inklusiivisessa toimintakulttuurissa.

(OPH 2016, 15). Myös tutkimuskohteena olevan päiväkodin paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan samoja asioita tasa-arvosta puhuttaessa (Hämeenlinnan kaupunki 2017, 19).

Tasa-arvon huomioiminen osana tutkimustamme on tärkeää, sillä lasten tulee saada tasavertaiset oppimismahdollisuudet yksilöllisistä tekijöistä riippumatta. Päiväkodeissa on yhä enemmän eri uskonnon, kielen ja kulttuurin omaavia lapsia, joten käytänteet varhaiskasvatuksen arjessa samanarvoisuuden toteutumiseksi on otettava hyvin huomioon. Tasa-arvon toteutuminen tulisi olla myös lain pohjalta koko Suomen kattavaa. Samanarvoiset oppimismahdollisuudet päiväkodista ja kunnasta riippumatta on lapsen oikeus. Varhaiskasvatuksen parissa tulee työskennellä hyvän ammattitaidon omaavia ihmisiä, jotta varhaiskasvatussuunnitelmien ja lakien säädökset näkyvät käytännön työssä kattaen koko maan. Tasa-arvon tulee näkyä niin yksilöiden kuin eri ryhmienkin välillä. Laadukkaan varhaiskasvatuksen kautta lapsilla on myös yhdenvertaiset mahdollisuudet edetä koulutiellään.

3.4 Vuorovaikutuksen merkitys varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslaissa painotetaan lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä toisten ihmisten kunnioittamista (Varhaiskasvatuslaki 580/2015 § 2 a). Vuorovaikutus on yksi päiväkodin keskeisimmistä asioista, johon kaikki toiminta perustuu. Sosiaalisen ympäristön ydin sekä ihmisenä olominen ja kasvaminen vaativat kaikki vuorovaikutusta. Vuorovaikutusta tapahtuu siis kaikkialla ja kaiken ikäisillä. Ihminen määrittää itseään ja ympäröivää maailmaa vuorovaikutuksen perusteella. (Ahonen 2017, 78–80.)

Varhaiskasvatuksessa verbaalinen ja nonverbaalinen vuorovaikutus merkitsee paljon lapsen kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Verbaalinen vuorovaikutus on edellytys lapsen kielelliselle kehitymiselle, mutta verbaalinenkin vuorovaikutus on vahvasti sidoksissa nonverbaaliselle viestinnälle, sillä mikäli teot, ilmeet ja eleet ovat ristiriidassa sanomamme kanssa verbaalinen viestintä muuttuu täysin merkityksettömäksi. Aikuiset toimivat lapsille peilinä, jota vasten heijastamalla lapsi oppii vuorovaikutustaitoja. Tämän takia on hyvin tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten olemme vuorovaikutuksissa lasten kanssa. (Ahonen 2017, 78–80.)

Maailma, jossa lapset kasvavat, on kulttuurisesti, katsomuksellisesti ja kielellisesti moninainen. Tämän takia kulttuurien ja vuorovaikutustaitojen osaamisen merkitys korostuu. Oman hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja identiteetin kehitys liittyy vuorovaikutustaitoihin, itsensä ilmaisuun ja muiden ymmärtämiseen. Varhaiskasvatuksen tehtävään kuuluu edistää vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja. Lapsia tuetaan tutustumisessa toisiin ihmisiin, kulttuureihin ja kieliin. Henkilöstö toimii myönteisen kohtaamisen esimerkkinä. Ilmaisuihin ja vuorovaikutustaitojen mahdollisuuksia harjoitellaan yhteistyöhön perustuvan toiminnan avulla. (OPH 2016, 22–23; Hämeenlinnan kaupunki 2017, 33–34.)

3.5 Osallisuus varhaiskasvatuksessa

Osallisuus on tärkeä osa varhaiskasvatuksessa ja se näkyy myös valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa vahvasti. Osallisuuden käsitteen avaaminen auttaa ymmärtämään, miten sitä voidaan tukea ja tarkastella varhaiskasvatuksessa. Mediakasvatusta tulee toteuttaa vahvasti lapsen osallisuus huomioon ottaen.

Osallisuus tarkoittaa kuulumista, suhteissa olemista, yhteisyyttä, liittymistä, osallistumista ja vaikuttamista. Osallisuus on olemista ja toimintaa osallistumisen lisäksi. Osallisuuden kautta voidaan vaikuttaa omiin mahdollisuuksiin, toimintoihin ja oman elämän kulkuun. Osallisuus ilmenee mm. oman elämän päätösvaltana, vaikuttamisen prosesseissa, esimerkiksi ryhmissä ja vastavuoroisiin sosiaalisiin suhteisiin liittymisessä. (THL 2017.) Osallisuuden kautta lapset oppivat vastuuta, oikeuksia, ymmärrystä yhteisöstä ja valintojen seurauksia. Osallisuutta vahvistetaan lapsen sensitiivisellä kohtaamisella, myönteisillä kokemuksilla nähdyksi ja kuulluksi tulemisella. Osallisuutta vahvistaa lasten ja heidän huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin (OPH 2016, 24.)

Tutkimuskohteena olevan päiväkodin paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassakin on valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoin nostettu osallisuus esille. Osallisuuden toteutumisen edellytyksenä on rakenteiden tietoinen kehittäminen osallisuutta tukeväksi ja tämä haastaa työntekijän ajattelemaan työssä käytettäviä toimintatapoja. Koska varhaiskasvatuksessa arvostetaan lasten, henkilöstön ja huoltajien näkemyksiä, aloitteita ja mielipiteitä, tulee nämäkin osata ottaa huomioon osallisuuden toteutumisessa. (OPH 2016, 24; Hämeenlinnan kaupunki 2017, 35–36.)

Kasvattajan itsereflektio ja oivallus osallisuudesta ovat tärkeitä menetelmiä lasten kuulemiseksi. Kasvattajan tulee katsoa asioita osallisuuden näkökulmasta ja arvioida sitä kautta omaa työtään. Lasten kuulemiselle tulee antaa aikaa arjen kiireettömyyden kautta ja näin aikuisetkin kykenevät osoittamaan aitoa kiinnostustaan lapsen ajatuksia kohtaan. Arjen pienissä hetkissä voidaan vahvistaa lapsen osallisuutta erilaisin pedagogisin työmenetelmin. Erilaiset työmenetelmät vaativat sensitiivistä läsnäoloa ja vuorovaikutusta arjen tilanteissa. (Varhaiskasvatus- ja perusopetuspalvelut 2017.) Lapsen mukaan ottamista johonkin yhteiseen on osallistamista ja liittyy osallisuuteen. Osallisuus ja osallistava vuorovaikutus ovat yhteydessä myös demokratia kasvatukseen ja on yhteiskunnallinen funktio. Lasten omat kokemukset toiminnan muovaamisesta ja suunnittelusta liittyvät paljon leikkiin, ulkoiluun ja itsenäisiin tilanteisiin esimerkiksi opetuksessa. (Virkki 2015.)

3.6 Oppiminen varhaiskasvatuksessa

Oppiminen on olennainen osa opinnäytetyötä, sillä itse Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 (OPH 2016, 20) on luotu pohjautuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapsi kasvaa, kehittyy ja oppii vuorovaikutuksessa lähiympäristön sekä muiden ihmisten kanssa. Tämän oppimiskäsityksen mukaan lapsi on aktiivinen toimija, joka on synnynnäisesti utelias uuden oppimiselle. Lapsen oppiminen on kokonaisvaltaista ja kaikkialla tapahtuvaa. Lapset tutkivat ja havainnoivat ympärillään olevaa maailmaa sekä pyrkivät jäljittelemään muiden toimintaa. Oppimisessa yhdistyvät tiedot, taidot, havainnot, kokemukset, toiminta, tunteet ja ajattelu. (OPH 2016, 20.)

Lasten tapa oppia ja jäsentää maailmaa on muuttunut maailman muuttumisen myötä. Media on mahdollistanut uuden tavan oppimiselle. Esimerkiksi tabletin avulla voidaan kehittää monia oppimisen osa-alueita. Suurimpia myönteisiä vaikutuksia ovat olleet lapsen kielellisen ja kognitiivisen eli tiedollisen kehityksen tukeminen. Pelien avulla oppimisesta on tullut hauskaa ja vetovoimaista, sillä useimmissa peleissä lapsi on aktiivisessa vuorovaikutuksessa pelihahmojen kanssa. Pelit ovat tehokas monipuolinen väline oppimiselle, sillä monet pelit ovat suunnattu tiettyjen taitojen kehittämiseen, kuten matematiikkapelit ja lukemisen harjoitteluun suunnatut pelit. Pelaamisen vaikutuksiin kuitenkin vaikuttavat myös pelaajan yksilölliset ja ympäristön luomat mahdollisuudet. (Niinistö & Rauhala 2016, 70–72.)

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää huomata median tuomat mahdollisuudet lapsen oppimisen tukena, sillä varhaiskasvatus luo pohjan lapsen elinikäiselle oppimiselle. Varhaiskasvatuslaissa (580/2015) sanotaan, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Lapselle tulee mahdollistaa myönteisiä oppimiskokemuksia muun muassa leikin, liikunnan ja taiteen avulla. Varhaiskasvattajien tehtävänä on varmistaa lapselle terveellinen ja turvallinen kasvuympäristö, jossa on mahdollista toteuttaa lapsen oppimista kehittävää johdonmukaista toimintaa. (OPH 2016, 18; Varhaiskasvatuslaki 580/2015 § 2a.)

Hämeenlinnan kaupungin (2017) mukaan lapsen oppimisen lähtökohtana ovat aiemmat kokemukset, kiinnostuksen kohteet ja oma osaaminen. Jokainen lapsi on erilainen oppija, joka oppii parhaiten turvallisessa ympäristössä. Varhaiskasvattajan tehtävänä on luoda oppimisesta mielenkiintoista, sekä kuunnella lasten tärkeitä kysymyksiä. Oppimisessa tunnekokemukset ovat tärkeitä, sillä tunneperäiset asiat muistetaan paremmin. Varhaiskasvattajan tulee tukea lasta niin myönteisissä kuin kielteisissä tunnekokemuksissa. Oppiminen tapahtuu moniasteisesti ja oppimistilanteet nousevat lapsista ja heidän elämästään. Tämän vuoksi on tärkeää tuntea lapsen elämismaailmaa. (Hämeenlinnan kaupunki 2017, 23–24.)

4 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Kotilaisen (2011) tutkimus korostaa opinnäytetyömme tärkeyttä, sillä hän on havainnut mediakasvatuksen tutkimuksellisen tarpeen. Tämä perustee myös opinnäytetyön aiheen valintaa. Hänen tutkimuksensa painottuu opinnäytetyömme taustassa muita aiempia tutkimuksia enemmän, sillä tutkimuskohteena on ollut lasten median käytön kuvaaminen. Erolan (2012) tutkimus on puolestaan valittu opinnäytetyön aiemmaksi tutkimukseksi, koska hän on tutkinut lastentarhanopettajia mediakasvatuksen näkökulmasta. Hän korostaa myös varhaiskasvattajien mediakasvatuksellisen osaamisen tärkeyttä. Ulkomaalaiset tutkimukset perustelevat aiheen globaalisuutta ja ajankohtaisuutta. Mäenpään (2011) tutkimuksessa tulee hyvin esille erilaisten välineiden käyttö mediakasvatuksessa, mikä tukee omia havaintojamme mediakasvatuksen toteutumisesta varhaiskasvatuksessa. Ruhalan (2010) tutkimus käsittelee median läsnäoloa lasten arjessa ja tukee aiheenvalintamme tärkeyttä, koska media näyttäytyy suurena osana nykypäivän lasten elämää.

Alle kouluikäisten lasten mediankäytön tutkimuksille on tarvetta, koska sitä on tutkittu varsin vähän, ja länsimaissa median käyttö alkaa yhä nuorempina. Tuoreita tutkimustuloksia aiheesta tarvitaan kehittämishankkeisiin ja päätöksenteon tueksi varhaiskasvatuksen kentällä. Myös vanhemmille suuntautuvaa mediakasvatusta tulisi lisätä. Tällä tavoin voidaan edistää lasten turvallista mediankäyttöä ja tukea lapsia median toimintaympäristöissä. (Kotilainen 2011, 8.)

Erola (2012, 2,41) on tehnyt tutkimuksen lastentarhanopettajien näkemyksistä heidän mediakasvattajuudestaan ja varhaiskasvatuksen mediakasvatuksesta. Haastateltavina ovat olleet päiväkodissa- ja esiopetusyksikössä toimivia varhaiskasvattajia, joista osa ovat toimineet mediakasvatusprojektissa. Tehdyn tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksessa halutaan tukea lasten toimijuutta siten, että he voivat käyttää mediaa hyödyksi omissa tavoitteissaan, eikä olla vain median kohde, vaan kyetä myös arvioimaan ja analysoimaan sitä. Lapset tarvitsevat aikuisen johdatusta ja tukea median analysoimiseen ja kriittisyyteen. Mediakasvatuksessa median kriittinen tulkitseminen ja sisältöjen arvioinnin taidot ovat tärkeässä osassa. Media-taitoja kasvatuksessa pyritään kehittämään niin, että mediakulttuurissa voidaan olla omatoimisia.

Amerikassa tehdyn tutkimuksen mukaan 8–10-vuotiaat viettävät melkein kahdeksan tuntia päivästään erilaisen median ympäröimänä. Vanhemmat lapset vieläkin enemmän. Mediakasvatusta tulisi olla niin koulussa kuin kotonakin. Lasten on havaittu oppivan median kautta paljonkin asioita, esimerkiksi Seesamtie-ohjelman avulla. Kyseisessä ohjelmassa opitaan muun muassa numeroita ja kirjaimia. Median kautta voidaan oppia empatiaa, suvaitsevaisuutta ja monenlaisia ihmissuhdetaitoja. (American academy of pediatrics 2013, 1–2.)

Lasten mediabarometri 2010 -hankkeen tavoitteena oli 0–8-vuotiaiden lasten mediankäytön kuvaaminen kansallisella tasolla ja säännöllisen seurannan mahdollistavien metodien kehittäminen. Hankkeen toteuttamisessa Mediakasvatusseura ry:n kanssa on ollut Mannerheimin Lastensuojeluliitto, neljä yliopistoa sekä Valtion elokuvatarkastamon asiantuntijoita. Pienten lasten mediankäyttöä on selvitetty haastattelun, vanhemmille suunnatun kyselyn ja mediaympäristön havainnoinnin avulla. Tutkimuksen mukaan mediankäyttö alkaa vauvana, jolloin 0–2-vuotiailla se toteutuu suurimmaksi osaksi kirjojen, radion ja äänitteiden kuunteluna. Tämän ikäisissä näkyi myös digitaalisten pelien, internetin ja kännykän käyttäjiä, sekä erilaisten kuvantallenteiden katselijoita. Suurin osa tämän ikäisten lasten mediankäytöstä tapahtui aikuisten seurassa. 3–4-vuotiaiden mediankäyttö oli monipuolisempaa, vaikka se keskittyikin pääosin samoihin välineisiin. Mediamaku ja mediaan liittyvät hyvän olon tunteet alkoivat tässä iässä eriytyä ja muuttua merkityksellisiksi. (Kotilainen 2011.)

Kirjat ja televisio olivat 5–6-vuotiaiden lasten useimmiten käyttämiä medioita Kotilaisen tutkimuksen mukaan. Aikaisempien median ilmenemismuotojen lisäksi lehtien lukeminen, digitaalisten pelien pelaaminen ja internetin käyttö nousivat näkyvimiksi kuin aikaisemmin. Nuorempiin ikäluokkiin verrattuna suurin muutos oli elektronisten laitteiden suuri ja nopea yleistyminen. (Kotilainen 2011.) Hämeenlinnassa ja Vaasassa tehtyjen kyselyjen mukaan varhaiskasvattajat käyttivät mediakasvatuksessa useimmiten sanoma- ja aikakauslehtiä, toiseksi eniten CD-levyjen kuuntelemista, kolmanneksi eniten kuva- ja satukirjoja. Äänisadut tai satukasetit mainittiin myös osassa vastauksia ja opetuspelit tulivat Vaasan vastaajilta esille. Medialaitteita tärkeämmiksi nousi kuva- ja satukirjat ja CD-soitin. Kahdessa vastauksessa kerrottiin tietokoneen olevan käytössä. (Mäenpää 2011, 41.) Vaikka kyseiset tutkimukset on tehty jo vuosia sitten, niin samoja välineitä käytetään mediakasvatuksessa ja ovat näin päteviä. Tärkeää kuitenkin huomata, että esimerkiksi sanomalehdet ja kirjat ovat jäämässä taka-alalle teknologisten laitteiden kehittymisen ja yleistymisen vuoksi.

Ruhalan (2010) toteuttamissa varhaiskasvattajille suunnatuissa haastatteluissa ilmeni, että lasten arjessa median läsnäolo näkyy esimerkiksi leikkien kautta, kuten lasten leikkiessä Transformereita, monstereita tai Idolsia. Lasten on havaittu päiväkodissa leikkivän paljon erilaisia medialeikkejä. Haastatteluista selvisi myös, että leikeissä on käytetty esimerkiksi digikameraa rakenteluleikkien kuvaamiseen. Mediakasvatuksen toiminnaksi varhaiskasvatuksessa käsitettiin olevan keskustelua. Lapsen kertoessa esimerkiksi tietokonepeleistä, varhaiskasvattaja tarttuu keskustelun aiheeseen. Haastatteluissa ilmeni myös, että lasten kokemuksia ja kiinnostuksia mediaan liittyen päiväkodin ulkopuolelta, ei ideoita otettu päiväkodissa huomioon. (Ruhala 2010, 43–47.)

Aiemmat tutkimukset ovat jo melko vanhoja, mutta niissä näkyy silti samoja asioita, kuin nykypäivänäkin. Aiempien tutkimusten vertailu ja sopivuus omaan opinnäytetyöhömmä tulee esille myöhemmissä luvuissa (Luku 7 ja 8).

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -MENETELMÄT

Tässä luvussa esitellään tutkimustehtävä, tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää sitä, miten varhaiskasvattajat tukevat mediavälineiden avulla lasten tasa-arvoa, vuorovaikutusta, osallisuutta ja oppimista mediakasvatuksessa? Aineistonkeruumenetelmänä kuvataan strukturoitu tarkkaileva havainnointi. Analysointimenetelmänä ovat sisällönanalyysi ja teemoittelu. Tutkimusaiheen taustaa ja lähtökohtia sekä tavoitetta ja tarkoitusta kuvattiin jo aiemmin luvussa 2.

5.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tutkimuksen lähtökohtien, tavoitteen ja tarkoituksen myötä päädyimme aluksi seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten mediakasvatus toteutuu tutkimuskohteena olevassa päiväkodissa?
- Millaista on kyseisen päiväkodin varhaiskasvattajien mediakasvatuksellinen osaaminen?

Aineistonkeruumenetelminä käytettiin strukturoitua tarkkailevaa havainnointia ja teemoiteltua sähköpostihaastattelua. Sähköpostihaastattelu jäi kuitenkin pois ja selvitämme seuraavassa, miksi havainnointi päättyi ainoaksi ja riittäväksi aineistonkeruumenetelmäksi.

Tarkoituksemme oli toteuttaa molemmat aineistonkeruumenetelmät, mutta työelämäyhteytenä olleelta päiväkodilta ei tullut vastauksia sähköpostihaastatteluun, joten päädyimme muuttamaan toisen tutkimuskysymyksen tutkimustehtäväksi (Miten mediakasvatus toteutuu Kanta-Hämeessä sijaitsevan päiväkodin viisivuotiaiden ryhmässä?) ja toisen tutkimuskysymyksen jätimme kokonaan pois (Millaista on varhaiskasvattajien mediakasvatuksellinen osaaminen?). Oletimme, että havainnoimalla saatu aineisto ei olisi riittävä ja tarkoituksenmukainen ajatellen alkuperäisiä tutkimuskysymyksiämme, joten päädyimme muuttamaan sen tutkittavaa aihetta ja teoriapohjaa vastaavaksi. Palaamme tutkimusprosessin muutosten reflektointiin luvussa 9 Pohdinta.

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on siis selvittää, miten mediakasvatus toteutuu eräässä kantahämäläisessä päiväkodissa, jossa mediakasvatusta

toteutetaan melko suunnitelmallisesti. Tarkoituksena on lisätä tietoutta mediakasvatuksesta ja mediavälineistä päiväkotimaailmassa sekä tuottaa tietoa mahdollisista koulutustarpeista varhaiskasvatuksen kentällä. Tutkimustehtävän mukaisten tavoitteiden sekä edellä kuvattujen muutosten jälkeen päädyimme seuraavaan tutkimuskysymykseen:

- Miten varhaiskasvattajat tukevat mediavälineiden avulla lasten tasa-arvoa, vuorovaikutusta, osallisuutta ja oppimista mediakasvatuksessa?

5.2 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tekemään löytöjä ilman määrällisiä keinoja. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitellaan ilmiön kuvaamista, ymmärtämistä ja tulkinnan antamista. Tällaisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita, miten ihmiset kokevat ja näkevät reaali maailman. (Kananen 2017, 35–36.) Tutkimuksessamme keskitymme mediakasvatuksen toteutumiseen käytännössä, joten laadullinen tutkimus on luonnollinen valinta, kun kyse on ilmiön kuvaamisesta. Strukturoidun tarkkailevan havainnoin avulla kerätään tutkimusaineisto, sillä kyseinen havainnointimenetelmä soveltuu laadullisen aineiston keräämiseen. Koska aineistonkeruumenetelmänä alun perin oli myös varhaiskasvattajille suunnattu sähköpostihaastattelu, kuvaamme sen seuraavassa alaluvussa 5.2.1, minkä jälkeen selvitämme tekemäämme havainnointia.

5.2.1 Teemoiteltu sähköpostihaastattelu

Teemoitellun sähköpostihaastattelun aioimme toteuttaa kyseisen lapsiryhmän varhaiskasvattajille. Lähetimme haastattelun päiväkodin johtajalle, joka ilmoitti lähettäneensä sen eteenpäin yksityisenä sähköpostina lapsiryhmän varhaiskasvattajille. Havainnointipäivänä muistutimme myös kyseisiä varhaiskasvattajia teemoitellusta sähköpostihaastattelusta. Toivoimme, että vastaukset lähetetään meidän sähköposteihimme viimeistään 3.4.2018.

Haastattelun tarkoituksena oli saada mahdollisimman paljon tietoa tutkitavasta ilmiöstä aiemmin alkuperäisiksi muotoilemiemme tutkimuskysymysten pohjalta suunnitellun sähköpostihaastattelun avulla. Valitsimme sähköpostihaastattelun, koska silloin haastateltavat voivat valita ajan ja paikan, jolloin vastaavat kysymyksiin. Sähköpostihaastattelun toive tuli myös kyseisen lapsiryhmän työntekijältä itseltään ja näkemyksenä oli, että kysymyksiin voi vastata rauhassa ja laajasti pohtien, kun ei ole tiettyyn hetkeen sidottua haastattelua. Sähköpostihaastattelu oli luonteeltaan teemahaastattelu, jossa kysymykset oli teemoiteltu. (Ks. teemahaastattelusta esim. Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

Ensimmäisenä haastattelukysymyksenämme oli: Mitä mediakasvatus mielestäsi on? Kysymyksen tarkoituksena oli johdatella tutkittavaan aiheeseen ja saada esille varhaiskasvattajien käsityksiä mediakasvatuksesta yleisesti. Tämän jälkeen haastattelukysymykset olivat jaoteltu kahteen pääkategoriaan, vastaamaan kahteen tutkimuskysymykseen. Haastattelukysymykset, joiden avulla pyrimme saamaan vastauksen kysymykseen, miten mediakasvatus toteutuu varhaiskasvatuksessa, olivat: Miten mediakasvatus tulee ilmi arjen eri spontaaneissa tilanteissa? Miten lasten omat kokemukset mediasta vaikuttavat päiväkodin arkeen?

Toiseen tutkimuskysymykseemme, millaista on varhaiskasvattajien mediakasvatuksellinen osaaminen, haimme vastauksen seuraavien haastattelukysymysten perusteella: Miten koet oman osaamisesi liittyen mediakasvatukseen? Miten oma koulutuksesi vastaa nykypäivän mediakasvatuksellisiin tarpeisiin? Miten koet saavasi tukea mediakasvatukselliseen osaamiseen työpaikan kautta?

Päädymme näihin haastattelukysymyksiin, koska ne tukevat havainnoinnista saatua aineistoa ja näin saamme laajemman, sekä syvällisemmän kuvan tutkittavasta ilmiöstä. Kysymysten kautta oli tarkoituksena saada sekä kokemuksellista, että yleistä tietoa varhaiskasvattajien näkökulmista liittyen mediakasvatukseen. Haastattelukysymysten kautta pyrimme saamaan vastauksen tutkimuskysymyksiin, tukea aiemmista tutkimuksista saaduille tuloksille ja teoriapohjalle, sekä päivitettyä tietoa tämän hetken varhaiskasvatusmaailmasta.

Teemoiteltun sähköpostihaastattelun rungon esitimme opintojemme opinnäytetyöryhmässä, jossa oli myös varhaiskasvatukseen suuntaavia opiskelijakollegoita. Heillä oli mahdollisuus kommentoida kysymyksiämme. Tämän jälkeen testasimme haastattelun perhepäivähoitajalla ja lähihoitajalla. Sähköpostihaastatteluun liittyvät liitteet ovat liitteinä: Liite 1 Sähköpostihaastattelun viesti ja Liite 2 Sähköpostihaastattelu. Kuten edellä luvussa 5.1 mainittu, sähköpostihaastattelu aineistonkeruumenetelmänä jäi lopulta pois tutkimuksesta.

5.2.2 Tarkkaileva strukturoitu havainnointi päiväkodissa

Vuorovaikutuskäyttäytymisen ollessa tutkimuskohteena on aineistonkeruumenetelmänä havainnointi tarkoituksenmukaista (Tuomi & Sarajärvi 2004, 73). Havainnointi sopii aineistonkeruumenetelmäksi, koska tutkimustehtäväämme palvelee ilmiön havainnointi sen luonnollisessa ympäristössä, jolloin tarkoituksenmukaisesti esiin tulevat tilanteen ja ilmiön autenttisuus. Tarkkailevassa strukturoidussa havainnoinnissa on havainnottavia asioita määritelty jo tutkimustehtävän kautta. (Ks. Kananen 2017, 83–85.)

Havainnointimenetelmäksi valitsimme tarkkailevan strukturoidun havainnoinnin, jossa käytämme havainnointilomaketta työvälineenä. Vilkan

(2006, 43) mukaan kohdetta havainnoitaessa kohteen ulkopuolelta puhutaan tarkkailevasta havainnoinnista ja ilman, että tutkija osallistuu tutkimuskohteen toimintaan. Tarkkaileva havainnointi toimii olosuhteissa, joissa tilanne muuttuu nopeasti ja on ennakoimaton. (Vilkka 2006, 43.) Tarkkaileva strukturoitu havainnointi on tutkimustehtävämme kannalta sopiva, sillä tutkimuskohteenä olevan asian suhteen ei tarvitse luoda sosiaalisia suhteita tutkittavien kanssa. Tällä tavoin emme ole osallisina havainnoitavaan ilmiöön ja tutkimustulokset vastaavat todellisuutta, jolloin tuemme tutkimuksen laadullisuutta.

Havainnointikerta tapahtui yhtenä aamupäivänä Kanta-Hämeessä sijaitsevan työn tilaajana toimivan päiväkodin viisivuotiaiden ryhmässä, koska tutkittava aihe liittyy päiväkodin arkeen. Päiväkoti on myös lapsille ja työnteekijöille luonnollinen paikka, mikä auttaa tutkimuksen toteutuksessa. Havainnoinnista saatu tutkimusaineisto kerättiin täysin anonyymisti. Havainnointikerralla jakauduimme eri huoneisiin havainnoimaan tutkittavaa ilmiötä, koska varhaiskasvattajat olivat myös havainnointihetkellä jakautuneet. Havainnointi tapahtui havainnointilomakkeen pohjalta. Havainnointikerran jälkeen kävimme työvälineenä käytetyn lomakkeen läpi ja kirjoitimme muistiinpanot puhtaaksi analysointia varten. Havainnointilomake on liitteenä 3 Havainnointilomake.

Havainnointilomakkeen kysymykset oli teemoiteltu opinnäytetyömme teoriapohjan pohjalta vastaamaan tutkimuskysymystämme. Havainnoinnissa keskitymme tarkastelemaan, miten tasa-arvo, osallisuus, vuorovaikutus ja oppiminen näkyvät tukea antavina elementteinä mediakasvatuksen toteutumisessa, sekä miten mediakasvatukselliset tilanteet sujuvat näiden osalta. Havainnoinnissa keskitymme tarkkailemaan, millaisia välineitä varhaiskasvattajat käyttävät mediakasvatuksen tukemiseksi. Käyttävätkö he apunaan erilaisia mediatyövälineitä, kuten kirjoja, CD-levyjä, leluja, teknologisia laitteita, lehtiä tai kameraa? Tällä tavoin pyrimme saamaan aineistoa, jota analysoimalla on mahdollista saada vastauksia tutkimuskysymykseen.

5.2.3 Aineiston analyysimenetelmät

Analysoimme tarkkailevasta strukturoidusta havainnoinnista kootun aineiston kvalitatiivisesti. Analysoinnissa havaintojen pelkistämiseen sopii sisällönanalyysi (Vilkka 2006, 82). Käytimme sisällönanalyysimenetelmää, sillä sen avulla saimme tutkittavasta aiheesta selkeän, helpommin hahmotettavan kokonaisuuden tutkittavasta ilmiöstä. Halusimme havainnollistaa ja konkretisoida aineiston itsellemme selkeämmin hahmotettavaan muotoon, joten teimme ajatuskartan. Sisällönanalyysimenetelmä toimi myös sen takia tutkimuksemme analyysimenetelmänä luontevimmin.

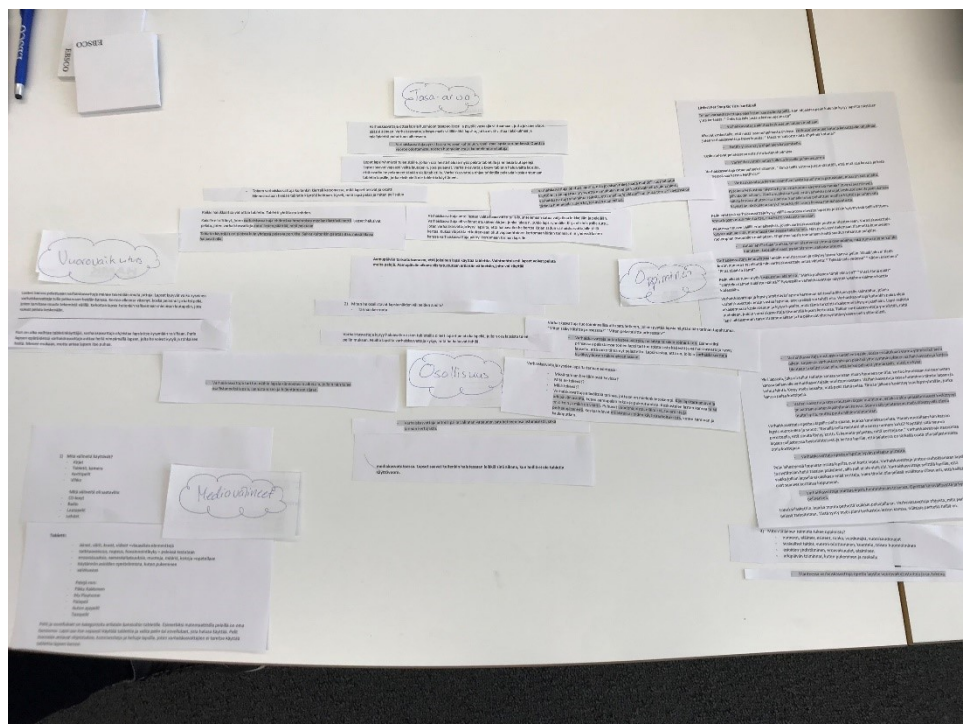
Sisällönanalyysissä analysoitava informaatio voi olla kvantitatiivisesti mitattavia muuttujia, tai se voi olla kvalitatiivista, kuten kertomuksia. Laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmiin kuuluu sisällönanalyysi, joka

etsii sisällön merkityksiä. (Eskola & Suoranta 1998, 38.) Sisällönanalyysia voi toteuttaa joko teorialähtöisesti tai aineistolähtöisesti. Tutkimusaineistoa tarkastellaan tutkimuksen kannalta olennaisten näkökulmien kautta. Olennaisuuden määrittää kysymyksenasettelu ja teoreettinen viitekehys. (Vilkkä 2006, 82.)

Aineiston analyysi jaetaan kolmivaiheiseksi prosessiksi, johon kuuluvat aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Jokaisessa eri vaiheessa tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittavien näkökulmaa. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 106–115.)

Tutkimusaineisto koostui havainnointikerralla täytetystä havainnointilomakkeesta ja muistiinpanoista. Saatujen tietojen pohjalta teimme luokitteluja havainnointilomakkeeseen, jolloin pinnan alle jäävä ymmärrystieto jäi havainnoinnista pois. Toisin sanoen havainnoinnissa saatiin ulkopuolelta havaittavia tietoja, kuten käyttäytymistä. (Ks. esim. Virtuaali ammatikorkeakoulu 2007.)

Aloitimme tutkimusaineiston käsittelyn pelkistämällä eli redusoimalla havainnoinnista esiin tulleita selkeitä yksittäisiä kokonaisuuksia. Käytimme apuna ajatuskarttaa (Kuva 1), jonka ympärille jaottelimme aiheita. Ajatuskartan otsikoina eli teemoina tutkimuskysymyksen ympärillä olivat tasarvo, vuorovaikutus, osallisuus, oppiminen ja mediavälineet. Tämän jälkeen ryhmittelimme eli klusteroimme ajatuskarttaan havainnoituja asioita niistä esiin tulleiden teemojen alle. Lopuksi kokosimme yhteen kunkin teeman alla olevan aineiston ja kirjoitimme ne puhtaaksi tietokoneella.

Kuva 1. Aineiston analysoinnissa käytetty ajatuskartta

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Olemme ottaneet tutkimuksen luottavuuden ja eettisyyden huomioon jo tutkimusprosessin alussa, jolloin opinnäytetyötä suunnitellessa olimme yhteydessä tilaajapäiväkotiin. Kerroimme heille, millaisesta opinnäytetyöstä olisi kyse sekä keskustelimme sen toteuttamisesta. Otimme heidän toiveensa huomioon ja pohdimme parasta mahdollista tapaa opinnäytetyön toteutumiselle. Haimme kaupungilta tutkimuslupaa ja sen saatamme olemme olleet tilaajapäiväkodin kanssa yhteydessä tutkimuksen eri vaiheissa.

Tutkimuksen tasoa ja luotettavuutta on arvioitu koko tutkimusprosessin kuluessa. Tutkimuksen luotettavuus tarkoittaa laadullisessa tutkimuksessa sitä, että olemme käyttäneet oikeanlaisia menetelmiä voidaksemme tutkia sitä, mitä on ollut tarkoituskin tutkia. (Jyväskylän yliopisto 2010.) Aineistonkeruu ja analyysimenetelmä ovat opinnäytetyöllemme parhaimmat vaihtoehdot ja niiden avulla olemme saaneet luotettavaa tietoa aiheesta, sillä niiden kautta saimme tietoa, miten mediakasvatus toteutuu tämän hetken päiväkodin arjessa. Olemme harkinneet kirjoittamistavan tarkoin, jotta emme vahingoita tutkittavia millään tavoin. Tutkimusta tehdessämme olemme kunnioittaneet jokaisen ihmisarvoa ja anonymiteettiä. Vilkan (2006, 114—116) mukaan tutkimusteksti täyttää yksityisyydensuojan ehdot, jos tutkittavat eivät ole olleet tunnistettavissa aineistonkeruun, käsittelyn tai tallentamisen aikana.

Arkiahavainnointiin tulee havainnointi- ja tulkintavirheitä, sillä niihin vaikuttaa oma tarvetilamme ja mielenkiintomme, sekä aiemmat kokemuksemme. Muistamme asioita arkiahavainnoissamme toisin kuin oikeasti on välttämättä tapahtunut ja riski johtopäätösten virheellisyyteen on olemassa. (Uusitalo 1995, 12—16, 89.) Näitä asioita olemme pyrkineet välttämään saadaksemme luotettavia tutkimushavaintoja. Uusitalon (1995) mukaan tutkimuksessa tehdyt havainnot ovat arkiahavaintoihin verrattuna monin tavoin suunnitelmallisempia, järjestelmällisempiä, luokitellumpia, eritellympiä ja johdonmukaisempia. Tutkimushavaintojen tekeminen on myös monesti rajattua. Tutkimuksen yksi onnistumisen ehdoista on hyvin rajattu tutkimusongelma ja havaintojen tekeminen (Uusitalo 1995, 12—16, 89.) Tutkimusongelman selkeys ja havainnoinnille laaditut raamit tekevät opinnäytetyöstämme onnistuneen kokonaisuuden.

Havainnointitilanteessa olimme jo etukäteen määritelleet tutkimusongelman ja rajanneet havainnoitavia asioita. Tämän ansiosta olemme kyenneet tarkastelemaan tutkimukselle oleellisia asioita, eikä aiheen vierestä tullutta materiaalia ole tarvinnut ottaa huomioon. Havainnointihetkellä keskityimme siis järjestelmällisesti ja johdonmukaisesti tekemään havaintoja havainnointilomakkeen pohjalta. Etukäteen määritellyt havainnoinnin osat alueet lisäävät havainnoinnin luotettavuutta ja varmistaa, että havainnointi kohdistuu asiatietoon, eikä siihen sekoitu muita ylimääräisiä arkiha-

vainoja. Havainnointilomakkeen käyttö varmisti myös sen, että muistimme tilanteesta oikeat asiat, eikä virheellisiä muistoja ole sekoittunut, kun olemme kirjanneet havainnointitilanteen asiat tarkasti paperille kyseisellä hetkellä.

6 MEDIAKASVATUKSEN HAVAINNOINTI VIISIVUOTIAIDEN PÄIVÄKOTIRYHMÄSSÄ

Saavuimme päiväkodille aamusta sovittuun aikaan ja havainnoimme kahta varhaiskasvattajaa aamupäivän ajan. Havainnoitavalla hetkellä lapsia oli läsnä aluksi yhdeksän ja lopuksi seitsemäntoista, kun ryhmän loput lapset tulivat ulkoilemasta sisälle ennen ruokailuhetkeä.

Aluksi toinen varhaiskasvattajista jakoi kaikki käytettävissä olevat tabletit halukkaille lapsille. Kaikille lapsille ei riittänyt tabletteja, joten varhaiskasvattaja ehdotti vaihtoehtoisia mediavälinettä näille lapsille. Osa lapsista halusi pelata ja osa leikkiä vapaata leikkiä. Varhaiskasvattaja antoi lasten päättää, mitä he pelaavat toisten käyttäessä tabletteja. Tietyn ajan jälkeen suoritettiin vaihto, jolloin tablettia käyttäneet lapset antoivat tabletit niille lapsille, joilla sitä ei vielä ollut. Tämän jälkeen ulkoilemasta tulleet lapset liittyivät muun lapsiryhmän toimintaa. Kun kaikki lapset olivat asettuneet sisällä, toinen varhaiskasvattajista otti puolet ryhmästä satuhetkeen. Loput lapset saivat päättää leikkivätkö, pelaavatko vai käyttävätkö tablettia. Seuraavassa luvussa etenemme teemojen mukaisessa järjestyksessä, jotka havainnoinnista tulivat esille. Teemoina ovat: tasa-arvon näkökulmia mediakasvatukseen, vuorovaikutuksen ja osallisuuden tukeminen mediakasvatustilanteissa sekä mediavälineet oppimisen tukena.

6.1 Tasa-arvon näkökulmia mediakasvatukseen

Varhaiskasvattaja mahdollisti lapsille tasapuolisen osallistumisen pelata lautapelejä ja käyttämään tablettia. Varhaiskasvattajat antoivat lapsille vapauden valita, mitä pelaavat tableteilla. Lapset saivat päättää, ovatko yksin, toisen lapsen vai varhaiskasvattajan kanssa. Jokaisella lapsella oli vapaus saada varhaiskasvattajalta ohjausta halutessaan.

Kaikki ihmiset olivat havainnointihetkellä läsnä avoimissa tiloissa, joissa lapset saivat vapaasti liikkua paikasta toiseen. Lapsilla oli mahdollisuus lopettaa pelin pelaaminen tai tabletin käyttö, jolloin hän sai halutessaan leikkiä jotakin muuta. Varhaiskasvattajat pyrkivät huomioimaan lapsia tasapuolisesti, esimerkiksi korttipeliä pelaava varhaiskasvattaja huomioi muitakin lapsia samalla, kun pelasi toisten kanssa korttipeliä.

Satuhetkellä kaikki lapset eivät osallistuneet oma-aloitteisesti keskusteluun, joten varhaiskasvattaja kannusti hiljaa olleita lapsia myös vastamaan ja kertomaan tarinassa esiin tulleita asioita heidän näkökulmastaan. Tällä tavoin varhaiskasvattaja pyrki osallistamaan kaikkia lapsia tasapuolisesti. Tasa-arvo tuli myös esille tasapuolisen vuorovaikutuksen kautta. Varhaiskasvattajat olivat vuorovaikutuksessa tasapuolisesti lasten kanssa. Varhaiskasvattajat tukivat mediakasvatuksen avulla lasten tasa-arvoisia mahdollisuuksia toimia aktiivisesti lasta kiinnostavissa askareissa.

6.2 Vuorovaikutuksen ja osallisuuden tukeminen mediakasvatustilanteissa

Vuorovaikutustilanteissa varhaiskasvattajat kuuntelivat lasten aloitteita ja vastasivat niihin herkästi. Varhaiskasvattajat olivat läsnä lapsien pelatessa tabletilla ja pelikorteilla. Molemmat varhaiskasvattajat pyrkivät keskustelemaan lasten kanssa peleissä esiintyvistä aiheista. He osallistivat lapsia tarjoamalla teknologisen välineen tai muun pelin. Varhaiskasvattajat tukivat osallisuutta antamalla lapsen vaikuttaa pelin tai muun tekemisen valintaan sekä osallistumalla toimintaan myös itse. Mielenkiintoinen tekeminen sai lapset osallistumaan ja keskittymään. Pelien sisältö vaikutti opittavaan asiaan ja mediasisällöstä nousi esille myös lasten arkeen liittyviä asioita, jolloin lapsi oppi arkisia asioita median välityksellä. Varhaiskasvattajat tukivat lasten osallisuutta antaessaan heidän valita, missä tilassa haluavat käyttää tablettia, leikkiä tai pelata muita pelejä.

Lapsen käyttäessä tablettia varhaiskasvattajat antoivat lasten itse vapaasti valita, mitä pelejä he tabletilla pelaavat. Lapsia osallistettiin itse pyytämään toisiltaan tabletteja, kun tuli tablettien käyttäjien vaihdon aika. Heitä autettiin, jos lapsi tahtoi varhaiskasvattajan tukea laitteen pyytämiseen toiselta lapselta.

Lasten kanssa korttipeliin osallistunut varhaiskasvattaja ohjasi lapsia pelin pelaamisessa ja vastasi lapsilta nousseisiin kysymyksiin. Hän keskusteli lasten kanssa, että minkälaisia laitteita tai pelejä lapsilla on kotona. Tämä toi varhaiskasvattajalle lisää tietoa lapsen elämismaailmasta ja siitä, kuinka media näkyy lapsen arjessa kotona. Hän osallisti myös lapsia kysymällä heiltä kysymyksiä pelistä ja auttamalla ratkaisun löydössä.

Toinen varhaiskasvattajista tutki lapsen kanssa mediapelejä ja niissä esiintyviä toimintoja. Hän pelasi satunnaisesti tabletin pelejä yhdessä lapsen kanssa ja ohjasi samalla, miten peliä pelataan. Hän kysyi paljon peliin liittyviä kysymyksiä ohjaten näin lasta löytämään itse ratkaisuja pelissä etenemiseen. Varhaiskasvattaja kiersi myös katsomassa ryhmän lasten puuhia ja osoitti kiinnostusta heidän tekemistä kohtaan. Tarvittaessa hän auttoi lasta tabletin käytössä, jos lapsi ilmaisi tarvitsevansa siinä tukea.

Satuhetkessä varhaiskasvattaja tuki lasten vuorovaikutuksellisuutta tarinan kautta. Tuttua tarinaa käytiin läpi yhdessä lasten kanssa keskustellen

siinä esiin tulleista asioista. Samalla hän osallisti lapsia eläytymisen keinoin, jolloin hän sai lasten mielenkiinnon ja osallistumishalukkuuden heräämään. Tarinan kautta varhaiskasvattaja osallisti lapsia keskustelemaan tarinassa ilmenneistä asioista, kuten vuodenaajoista, eläimistä, tavaroista, perheenjäsenistä ja erilaisten asioiden käyttötarkoituksista. Keskusteluissa puhuttiin lapsia kiinnostavista asioista. Tarinan kautta varhaiskasvattaja toi myös toiminnallisuutta satuhetkeen. Hän pyysi lapsia esittämään tarinassa ilmenneitä tapahtumia ja kyseli lapsilta ratkaisuehdotuksia tarinan eri tapahtumiin.

6.3 Mediavälineet oppimisen tukena

Varhaiskasvattajat tarjosivat mielenkiintoista tekemistä lapsille, mikä sai heidät osallistumaan ja keskittymään. Tarjottavien pelien sisältö vaikutti opittavaan asiaan ja mediasisältöjen kautta tuli esille myös muita arkeen liittyviä seikkoja, joista opittiin päiväkodin ulkopuolisiakin asioita.

Varhaiskasvattajat käyttivät mediavälineinä havainnointihetkellä tablettia, kirjaa ja korttipeliä. Tabletissa pelejä ja sovelluksia oli kategorisoitu erilaisiin kansioihin, esimerkiksi matemaattiset sovellukset olivat omassa kansiossaan. Eri peleissä opittiin monenlaisia asioita, kuten numeroita, vuodenaikoja, vuorokaudenaikoja, eläimiä, esineitä, asioiden yhdistämistä, pukeutumista ja ruokailua. Tabletissa sisältyi myös monenlaisia pelejä, kuten esimerkiksi Pikku Kakkonen, My PlayHome, palapelejä, erilaisia ajopelejä ja tasopelejä. Tabletilla oli mahdollisuus myös valokuvaukseen. Lapsiryhmän tiloissa oli myös Cd-soitin, Cd-levyjä, korttipelejä, lautapelejä, värityskuvia, kirjoja ja monenlaisia leluja, joita havainnointihetkellä ei käytetty.

Osan lapsista käyttäessä tablettia toinen varhaiskasvattaja pelasi muiden lasten kanssa korteilla. Korttipeli oli Littlest Pet Shop Go Fish –korttipeli, joka on Littlest Pet Shop –sarjasta lapsille tuttu. Varhaiskasvattaja opetti lapsille sosiaalisia taitoja, kuten vuoron odottamista, toisen huomioon ottamista ja kuuntelua. Korttipelissä tuli esille myös säännöt ja varhaiskasvattaja kertasi niitä lapsille, kun pelin edetessä tuli ilmi lapsen tekemä huomiointivirhe. Korttipelin pelaamisen aikana varhaiskasvattaja kysyi paljon kysymyksiä peliin liittyen ja antoi lasten pohtia itse vastauksia. Varhaiskasvattaja näytti omalla toiminnallaan esimerkkiä, miten on hyvä pelata.

Satuhetkellä varhaiskasvattajan kertoessa tarinaa lapsille tuli esille esimerkiksi aamupalan tekoa, pukeutumista, vuodenaikoja sekä kamman ja kaukoputken käyttötarkoituksia. Kirjasta nousseiden aiheiden pohjalta varhaiskasvattaja pohti lasten kanssa, mikä on oikein ja väärin eri tilanteissa. Sosiaalisten taitojen opettelu tuli myös esille satuhetkessä. Sadut ovat osa mediakasvatusta, sillä viestintävälineenä satukirjat ovat osa mediaa ja niitä käytetään isona osana varhaiskasvatuksessa nimenomaan kasvatuksellisiin tarkoituksiin. Satukirjoihin sisältyviä asioita voidaan käsitellä lasten kanssa monipuolisesti, kuten johtopäätöksistä tulee seuraavassa luvussa esille.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätöksissä kokoamme yhteen tutkimustuloksia ja tarkastelemme vastauksia tutkimusongelmaamme. Käsitlemme tutkimusongelmaan saadut vastaukset viitaten teoriapohjaan, aiempiin tutkimuksiin ja saatuihin havaintoihimme. Esittelemme johtopäätökset samassa järjestyksessä kuin olemme aiemminkin työssämme niitä esitelleet: tasa-arvo, vuorovaikutus, osallisuus ja oppiminen.

Ensimmäiseksi luokaksi muotoutui tasa-arvo, jonka mukaisesti oli mahdollista saada vastauksia tutkimuskysymykseen, miten varhaiskasvattajat tukevat tätä mediavälineiden avulla. Varhaiskasvattajat antoivat lapsille vapauden valita, mitä tekevät annettujen vaihtoehtojen puitteissa. Vaihtoehdot olivat tabletin käyttö, korttien kanssa pelaaminen tai omavalintainen sisäleikki. Varhaiskasvattajat olivat myös sijoittuneina niin, että kaikilla oli yhtäläinen mahdollisuus tulla kysymään tarvittaessa apua ja saada ohjausta.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH 206, 30) sanotaan, että yhdenvertaisuus ja tasa-arvo kuuluvat olla varhaiskasvatuksen arjessa läsnä ja yhteisön jäsenet tulevat kohdelluiksi ja kohdatuiksi henkilöön liittyvistä tekijöistä riippumatta tasapuolisesti. Tämä näkyi lasten kohtaamisessa varhaiskasvattajien ohjatussa heitä ja osoittaessa aitoa kiinnostusta jokaista läsnäolijaa kohtaan. Varhaiskasvatuslaissa (580/2015 § 2a) tulee esille koulutuksellisen tasa-arvon toteutuminen, mitä kyseisen lapsiryhmän varhaiskasvattajat toteuttavatkin mediakasvatuksen myötä. Mediakasvatuksen toteuttaminen tuo lapsille tasa-arvoiset mahdollisuudet kokeilla erilaisia välineitä, kuten havainnointiryhmässä lapset saivat käyttää tablettia. Kaikilla perheillä ei ole kotona käytössä esimerkiksi tablettia ja lapset saavat tämän avulla uudenlaisia taitoja saadessaan päiväkodissa yhdenvertaiset mahdollisuudet kokeilla eri mediavälineitä.

Mediakasvatus tukee tasa-arvoisia lähtökohtia myös lasten siirtyessä koulumaailmaan. Saadessaan varhaislapsuudessa tietoja ja taitoja mediakasvatuksen kautta, heillä on koulumaailmaa tukevia taitoja jo paljon tasapuolisen varhaiskasvatuksen myötä. Koulussa käytetään myös paljon mediavälineitä, kuten tietokoneita ja kirjoja. Varhaislapsuudessa saadut taidot mediavälineiden käytöstä auttavat koulumaailmassa etenemistä, kun perustaidot ovat jo hallussa, kuten esimerkiksi se miten eri laitteita, kuten tablettia käytetään. Siten aikaa ei huku laitteiden käytön opetteluun, vaan kykenee lapsi keskittymään opetettaviin asioihin.

Toisena luokkana aineiston analyysissä nousi vuorovaikutus, jossa ilmenee, miten varhaiskasvattajat tukevat vuorovaikutusta mediavälineiden avulla. Vuorovaikutus tuli selvästi ilmi mediavälineiden käytössä, sillä varhaiskasvattajat olivat hyvin aktiivisesti lasten kanssa vuorovaikutuksessa ja vastasivat herkästi heidän kysymyksiinsä. Tämä oli tärkeä havainto, sillä

OPH:n (2016, 22—23) ja Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman (2017, 33—34) mukaan varhaiskasvatuksen tehtävään kuuluu edistää vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja. Tabletin käytön aikana lapsi kysyi ongelmatilanteessa varhaiskasvattajalta apua, jolloin tämä ohjasi lasta tabletin käytössä. Tabletin sisältämän pelin avulla varhaiskasvattajalle selvisi myös lapsen kotiin ja arkeen liittyviä asioita heidän keskustellessaan pelin lomassa. Erolan (2012, 68) tutkimuksessa sanotaankin, että mediakasvatuksen näkökulmasta tulisi huomioida yhä enemmän arjen tilanteita, toimintaa ja keskusteluita.

Keskustelu oli aktiivista havainnoidessamme varhaiskasvattajien toimintaa, mikä näkyi myös korttipelin pelaamisen aikana varhaiskasvattajan keskustellessa lapsien kanssa niin pelistä kuin arjen asioista. Varhaiskasvatuksen tavoitteisiin kuuluu lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen ja tarkoituksena on edistää lasten toimintaan vertaisryhmässä (Varhaiskasvatuslaki 580/2015 § 2 a). Korttipelin pelaamisen avulla tuettiin lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, kun varhaiskasvattaja ohjasi heidän toimintaansa ja opetti pelin sääntöjä. Vuorovaikutus näkyi myös sadun kerroksen aikana, kun varhaiskasvattaja kysyi satuun liittyviä asioita lapsilta ja keskusteli niistä. Ruhalan (2010, 46) tutkimuksessa tulee esille myös, että varhaiskasvattajien näkökulmasta etenkin lukemiseen kuuluva vuorovaikutus ja fyysinen läheisyys ovat osa mediakasvatusta.

Kolmantena luokkana oli osallisuus, joka johdattaa vastaukseen, miten varhaiskasvattajat tukevat sitä mediavälineiden avulla. Korttipelin ja satuhetken aikana osallisuus tuli esille, kun varhaiskasvattaja herätteli kysymyksin lasten omaa pohdintaa ja pyysi heitä löytämään omia vastauksia tilanteeseen. Lapset saivat itse päättää ja määritellä, mitä haluavat tehdä ja missä, jolloin tuettiin lasten osallisuutta. Erolan (2012, 40) tekemien haastattelujen mukaan varhaiskasvattajat toivat esille lapsen oman toimijuuden tukemisen ja tavoitteena olisi, että lapset oppivat vaikuttamaan ympäröivään mediakulttuuriin eikä vain olemaan passiivisia vastaanottajia. Lapsia tuettiin myös oman tutkimuksemme havainnointitulosten mukaan osallistumaan ja vaikuttamaan korttipelin ja sadun kulkuun, mikä tuki heidän toimijuuttaan. Varhaiskasvatuksen tavoitteisiin kuuluu vaikuttamisen ja osallistumisen tukeminen, sekä lapsen oma-aloitteisuuden kehittäminen (OPH 2016, 24). Mediavälineiden avulla lapsien osallisuutta toteutettiin monin eri kysymyksin ja pyytämällä tekemään omia ratkaisuja tilanteisiin. Lapsille jätettiin varaa keksiä omia ratkaisujaan, mikä tuki heidän osallisuuttaan.

Neljäntenä luokkana oli oppiminen, jonka avulla voidaan tarkastella vastausta kysymykseen, miten varhaiskasvattajat tukevat oppimista mediavälineiden avulla. Varhaiskasvattajat tukivat lasten oppimista monin eri tavoin. Kun lasten annetaan käyttää tablettia, he oppivat tabletin sisällöstä riippuen monia eri asioita – esimerkiksi pelien avulla. Yhdessä pelissä havainnointihetkellä varhaiskasvattaja auttoi lasta pelaamaan peliä, johon kuului siivoaminen. Tämän pelin avulla varhaiskasvattaja keskusteli siivoa-

misesta lapsen kanssa ja lapsi oppi lisää siivoamisen merkityksestä. Amerikkalaisessa tutkimuksessa (American academy of pediatrics 2013, 2) tuli ilmi myös, miten lapset oppivat monia eri asioita median sisällöistä, kuten Seesamtie -ohjelmasta lapset ovat oppineet numeroita, kirjaimia ja sosiaalisia taitoja. Varhaiskasvattajien mahdollistaessa lasten käyttää tabletteja, antoivat he lapsille monia eri oppimisen mahdollisuuksia. Tablettien sisältöihin kuului esimerkiksi pelejä, mihin liittyi arki askareiden tekemistä, matematiikkaa ja ajopelejä.

Korttipelin ja sadun lukemisen aikana varhaiskasvattaja tuki lasten sosiaalisten taitojen kehittymistä, sääntöjen opettelua, vuoron odottamista ja muistin kehittämistä. Kotilaisen (2011, 52) tutkimuksessa tehtyjen haastatteluiden mukaan, lapset oppivat medially ja mediasta paljon asioita, kuten uusia sanoja, seuraamalla televisio-ohjelmia. Tekemiemme havaintojen mukaan, varhaiskasvattajat tarjosivat monia eri oppimisen mahdollisuuksia, mediavälineiden avulla. Muiden tutkimusten tulokset tukevat myös omia havaintojamme monista lapsien eri oppimismahdollisuuksista mediavälineiden kautta. Varhaiskasvattajat käyttivät mediavälineitä monipuolisesti erilaisten asioiden oppimiseen. Ruhalan (2010, 48) tekemässä tutkimuksessa varhaiskasvattajat toivat ilmi myös, että nykypäivän runsas median määrä ohjaa kasvattajia tukemaan lasten kehitystä ja oppimista medioiden parissa.

8 TULOSTEN YHTEENVETO, JATKOTUTKIMUKSET JA KEHITTÄMISIDEAT

Olemme keränneet tähän lukuun tutkimustulosten pääkohdat ja sen perusteella pohtineet jatkotutkimuksia ja kehittämisideoita aiheelle. Saimme havainnoinnin avulla vastauksen tutkimusongelmaamme: Millä tavoin mediakasvatus näyttäytyy tämän hetken päiväkotimaailmassa?

Mediakasvatus tulee esille monin eri tavoin päiväkotimaailmassa, kuten tabletin käytön myötä, sadun kerronnassa ja korttipelin pelaamisessa. Mediakasvatus liittyy niin sillä hetkellä tapahtuvaan toimintaan kuin kotimaailmasta esiin nouseviin asioihin. Varhaiskasvattajat olivat kiinnostuneita siitä, mitä lasten kotona tapahtuu mediamaailmaan liittyen. Erolan (2012, 54–55) tutkimuksessakin lastentarhanopettajat toivat esille lasten kokonaisvaltaisen mediamaailman tärkeyden. Lastentarhanopettajat kuuntelivat, mitä kokemuksia lapsilla oli päiväkodin ulkopuolisesta mediamaailmasta ja ottivat niitä osaksi päiväkodin arkea. Lastentarhanopettajat olivat keskustelleet lasten kanssa eri aiheista sekä kehittäneet niistä leikkejä ja projekteja.

Erolan tutkimuksessa (2012, 54) lastentarhanopettajat kertoivat, että heidän päiväkodissaan ei ollut erityistä mediakasvatustuokiota tai päivää. Lastentarhanopettajat käsittelivät mediaan liittyviä asioita spontaanisti ar-

jesta lähtöisin olevien tilanteiden mukaisesti. Oman havainnointimme mukaan Kanta-Hämeen päiväkodin lapsiryhmässä keskitytään ainakin tabletin käyttöön jokaisen viikon maanantaina. Mediakasvatus on noussut yhä tärkeämmäksi asiaksi varhaiskasvatuksessa ja se myös näkyi tutkimuskohteenä olevan päiväkodin arjessa. Erolan tutkimuksesta onkin hieman aikaa, joten yhteiskunnalliset muutokset sekä uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vaikuttavat tämän hetken mediakasvatukseen sitä yhä enemmän korostaen.

Koska mediavälineistö on otettu Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelmassa esille jo vuonna 2005, tulisi sen näkyä vahvasti jo tämän päivän varhaiskasvatuksessa (Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelma 2005, 44—45). Vuoden 2016 varhaiskasvatussuunnitelmassa käydään mediakasvatusta entistä syvemmin läpi ja siinä on pureuduttu aiheeseen entistä enemmän. Havainnointimme perusteella kunnallisessa päiväkodissa tällä hetkellä mediavälineistöä käytetään monipuolisesti ja mediakasvatus on osa arkea. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma on osaltaan vaikuttamassa myös mediakasvatuksen järjestelmällisempään toteutumiseen, sillä siellä tulee esille mediakasvatuksen kautta lapsen tukeminen aktiivisena toimijana sekä itseilmaisun mahdollisuus yhteisössä. Erilaisiin medioihin tutustuminen kuuluu nykypäivänä osaksi varhaiskasvatusta (OPH 2016, 23).

Lasten vanhemmille ja varhaiskasvattajille on hyötyä mediakasvatuksen ymmärtämisestä. Se auttaa kartoittamaan lapselle sopivia mediasisältöjä ja mediavälineitä. Esimerkiksi 3—6-vuotiaiden lasten sukupuoli-identiteetti alkaa hahmottua leikki-iässä (Niinistö & Rauhala 2016, 16—19). Tällöin median nostamat stereotyyppiset käsitykset sukupuolirooleista ja erilaiset mediatarinat tempaavat lapsen mielikuvitusmaailmaan, ja on tärkeää osata ohjata lapsia mediakasvatuksen polulla. Media nostattaa paljon erilaisia lapsen kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin vaikuttavia asioita, kuten syy-seuraus-suhteita, tunnetaitoja, faktan ja fiktion ymmärtämistä.

Tavoitteena ja tarkoituksena oli osaltaan nostaa esiin mediavälineiden myönteisiä vaikutuksia. Havainnointimme perusteella mediavälineet tukevat positiivisesti lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Mediavälineiden avulla voidaan varhaiskasvatusta toteuttaa monipuolisesti ja lapsille mielenkiintoisin tavoin.

Opinnäytetyöstämme jäi sähköpostihaastattelu pois, joten jatkotutkimuksissa olisikin hyvä saada syvempää tietoa haastattelun myötä mediakasvatuksesta. Jatkotutkimuksissa tulisi saada tietoa lisää varhaiskasvattajien omista näkemyksistä liittyen mediakasvatukseen ja sitä kautta käsitystä siitä, millaisia koulutustarpeita varhaiskasvattajilla on aiheeseen liittyen. Rajasimme opinnäytetyömme välineisiin, joten jatkotutkimuksissa olisi myös hyvä keskittyä menetelmiin ja niiden toteuttamiseen sekä toteutumiseen.

Kehittämisen näkökulmasta meille heräsi ajatus mediavälineisiin liittyen. Kyseisessä päiväkodissa on jo käytössä tabletille oma päivä viikosta, entä muut teknologiset laitteet? Kehittelimme ideaa siitä, että teknologisia laitteita voitaisiin lasten kanssa käyttää vuoroviikkoina ja teemojen pohjalta. Esimerkiksi kirjoille oma viikko, jolloin tutustuttaisiin erilaisiin kirjoihin, lapset saisivat tuoda lempikirjojaan yms. Toisella viikolla voitaisiin keskittyä televisioon. Mitä televisiolla tehdään, mitä sieltä voi katsoa ja kuunnella, jota kautta päästäisiin lasten suosikki lastenohjelmiin esimerkiksi käsiksi. Toisin sanoen niin mediavälineisiin kuin niiden sisältöihin tutustumista ohjatusti ja lapsilähtöisesti.

Havainnointikohteemme oli kaupungin päiväkotia, joten heidän käytäntönsä tukeutuvat varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja näin olettamuksena on, että muissakin päiväkodeissa mediakasvatusta tulisi toteuttaa melko samaan tapaan. Herää kuitenkin kysymys, että toteutuuko tämä? Mediakasvatus toteutuu varmasti hyvin eri tavoin erilaisissa yksityispäiväkodeissa, kuten Steiner päiväkodeissa, sillä pedagoginen painotus on erilainen. Mediakasvatuksen toteutus vaihtelee myös henkilöstön osaamisen mukaan. Myös rahoituksella on merkitystä: Ostetaanko päiväkodille esimerkiksi tabletteja vai jotakin muuta, kuten pihaleikkeihin tarkoitettuja leluja? Tulevaisuudessa erilaisten laitteiden hinnan aleneminen ja tietouden lisääntyminen vaikuttavat varmasti mediakasvatuksen lisääntymiseen ja toteuttamiseen yhä nuoremmille lapsille.

9 POHDINTA

Olemme aiemmassa luvussa käsitelleet tutkimusongelmaan saatua vastausta, opinnäytetyön tavoitteen ja tarkoituksen toteutumista tutkimustulosten avulla, sekä pohtineet siitä nousseita jatkotutkimus- ja kehittämisideoita. Tässä luvussa keskitymme tutkimusprosessin kulkuun sekä omaan ammatilliseen kasvuun.

Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu, että tutkimus muokkaa itse itseään ja elää (Alasuutari n.d, 15). Havaitsimme tämän tutkimusta tehdessämme, sillä alun perin ajatuksenamme oli tehdä havainnoinnin lisäksi sähköpostihaastattelu. Kukaan ei kuitenkaan vastannut lähettämimme sähköpostihaastatteluihin, joten tutkimusmenetelmäksi laadullisista aineistonkeruumenetelmistä käytettäväksi jäi havainnointi. Havainnoinnista saadun aineiston perustella huomasimme tutkimuksellisen laadun säilyvän hyvänä ja selkeänä, vaikka tarkastelimme vain havainnoinnista tullutta aineistoa.

Alkuperäiset tutkimuskysymyksemme muuttuivat myös aineistonkeruumenetelmän pois jäännin vuoksi. Muutimme aiemmin olleista tutkimuskysymyksistä toisen tutkimustehtäväksemme ja hioimme tutkimuskysymyksen paremmin saatua aineistoa vastaavaksi. Otimme kuitenkin huomioon,

että tavoitteet ja alkuperäinen idea opinnäytetyössämme säilyisi. Tutkimuksessamme toteutui laadulliselle tutkimukselle ominainen muuntuvuus hyvinkin konkreettisesti.

Koko prosessin aika meillä oli niin sanottu punainen lanka tiedostettuna, vaikka moniin muutoksiin prosessin aikana törmäsimmekin. Reflektoimme toinen toisiamme aina niin kysymysten kuin ideoiden ja uusien havaintojen noustessa esiin. Palasimme monesti tutkimustehtäväämme ja, lopulta havainnoinnin jäädessä ainoaksi aineistonkeruumenetelmäksi, tutkimuskysymykseemme prosessin aikana. Käytimme opinnäytetyötämme ja sen osia eri vaiheissa opinnäytetyöryhmässä, jotta emme tulisi sokeaksi omalle tutkimukselle. Heiltä saimme näkökulmia, mielipiteitä, kysymyksiä ja vastauksia tutkimusprosessimme aikana. Tämä auttoi meitä näkemään opinnäytetyömme selkeämmin, jolloin osasimme niin rajata kuin laajentaa opinnäytetyölle olennaisia asioita.

Opinnäytetyön prosessin aikana olemme oppineet löytämään oikeanlaista ja luotettavaa tietoa entistä paremmin. Oppineet, kuinka tutkimus rakentuu ja muuttuu pitkin matkaa. Tutkijanäkökulma on hahmottunut selkeämmäksi, jonka mukaan olemme joutuneet tarkastelemaan kirjoitusasua ja -tyyliä sekä oppineet rajaamaan ja kirjoittamaan objektiivisesti. Olemme siis kehittyneet tutkijoina.

Mediakasvatuksen ollessa tutkimuksemme aiheena olemme saaneet paljon uutta tietoa sekä syventäneet jo olemassa olevaa. Käsityksemme mediakasvatuksesta, sen toteutumisesta ja mediavälineistä on muuttunut. Haluamme entistä enemmän korostaa sen ajankohtaisuutta ja tärkeyttä. Olemme huomanneet mediavälineiden monipuolisuuden ja siihen liittyvän koulutustarpeen. Opintojemme aikana olemme saaneet vain pintaraapaisun aiheesta, vaikka nykypäivän median yleisyyden vuoksi siihen tulisi syventyä enemmän. Opinnäytetyötä tehdessämme myös uusi valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja varhaiskasvatustaki on tullut entistä tutummaksi, jonka myötä olemme kasvaneet myös varhaiskasvattajina ja oppineet tarkastelemaan asioita lastentarhanopettajan näkökulmasta.

Onko mediakasvatus jäänyt hieman unholaan varhaiskasvattajien koulutuksen kentällä, koska media ja teknologiset välineet ovat jo niin joka päiväistä? Onko sen monipuolisuutta, haasteita sekä mahdollisuuksia osattu jäädä pohtimaan ja kehittämään sen niin nopean yleistyvyyden vuoksi? Monesti puhutaan nuorten median käytöstä, entä varhaiskasvatusikäiset lapset? Havaitsimme, että mediavälineet eivät syrjäytä pedagogiikkaa vaan päinvastoin ovat sen tukena. Tämän takia näemme tärkeäksi, että lapset tulisi huomioida niin median vastaanottajina, lukijoina kuin tuottajina.

LÄHTEET

Ahonen, L. (2017). *Vasun käyttöopas*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alasuutari, P. (n.d.). Mitä on laadullinen tutkimus? Haettu 15.04.2018 osoitteesta http://www.wedu.oulu.fi/tohtorikoulutus/jarjestettava_opetus/Alasuutari/Mita_laadullinen_tutkimus_on.pdf.

American academy of pediatrics (2013). *Children, adolescents, and the media*. Haettu 8.2.2018 osoitteesta <http://pediatrics.aappublications.org/content/pediatrics/early/2013/10/24/peds.2013-2656.full.pdf>.

Erola, A. (2012). *Vähitellen kohti medialukutaitoa. Lastentarhanopettajien näkemyksiä mediakasvattajuudesta ja varhaiskasvatuksen mediakasvatuksesta*. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustiede. Tampereen yliopisto. Haettu 9.2.2018 osoitteesta <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-22483>

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vasta-paino.

Hartikainen, E. (2015). Globaalit megatrendit ja niiden vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja viestintään. Sitra. ProCom ry. Haettu 6.5.2018 osoitteesta <https://procom.fi/wp-content/uploads/2015/05/Ernesto-Hartikainen.pdf>

Hämeenlinnan kaupunki (2005). *Hämeenlinnan kaupunki Varhaiskasvatussuunnitelma 31.5.2005*. Haettu 17.4.2018 osoitteesta <http://docplayer.fi/3322369-Hameenlinnan-kaupunki-varhaiskasvatussuunnitelma-31-5-2005.html>

Hämeenlinnan kaupunki (2017). *Lapsuutta satakielen siivittämänä*. Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelma. Haettu 8.2.2018 osoitteesta http://www.hameenlinna.fi/paiges/37478662/VASU2017_HML_nettiin.pdf

Jyväskylän yliopisto (2010). *Tutkimuksen toteuttaminen*. Jyväskylän yliopiston Koppa. Haettu 1.4.2018 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen>

Kananen, J. (2017). *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

KAVI (n.d.). *Lapset & Media – kasvattajan opas*. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja 3/2016. Haettu 8.4.2018 osoitteesta <https://kavi.fi/fi/lapsetjamedia/verkkoversio>

Kotilainen, S. (2011). *Lasten Mediabarometri 2010. 0–8–vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa*. Haettu 26.1.2018. osoitteesta <http://www.mediakasvatus.fi/julkaisu/lasten-mediabarometri-2010/>

Kupilainen, R., Sintonen, S. & Suoranta, J. (2007). Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet. Teoksessa H. Kynäslähti, J. Kupiainen & M. Lehtonen (toim.) *Näkökulmia mediakasvatukseen*. Haettu 4.4.2018 osoitteesta <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>

Laki mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta 711/2011. Haettu 12.2.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110711>

Lastenkulttuuri.fi (n.d.). Menetelmäoppaat. Haettu 6.5.2018 osoitteesta <http://www.lastenkulttuuri.fi/materiaalit/menetelmaoppaat/>

Mankkinen, J. (2015). Virtuaalitodellisuus hiipii pelimaailmaan. *Yle uutiset*. 2.8.2015. Haettu 6.5.2018 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-8198424>

Mannerheimin lastensuojeluliitto (2017.) Mediakasvatus. Haettu 3.3.2018 osoitteesta <https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/mediakasvatus/>

Mediametka (n.d.). Mediakasvatus Metka. Valtakunnallinen mediakasvatuksen järjestö. Haettu 1.4.2018 osoitteesta <http://mediametka.fi/metka/>

Mediaopas (n.d.). Sanasto. Suomen mediaopas. Haettu 8.4.2018 osoitteesta <http://www.mediaopas.com/sanasto/>

Mediataitokoulu (n.d.). Tehtäväpankki. Haettu 6.5.2018 osoitteesta http://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_jreviews&view=category&Itemid=388&lang=fi

Mäenpää, M. (2011). *Mediakasvatuksen toteutus varhaiskasvatuksessa*. Opinnäytetyö. Sosiaali- ja terveysala. Vaasan ammattikorkeakoulu. Haettu 11.3.2018 osoitteesta <http://www.theseus.fi/handle/10024/38507>

Niinistö, H. & Rauhala, A. (2016). *Mediametkaa! – Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

OKM (2013). *Mediakasvatus kuntien varhaiskasvatuksessa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:10. Haettu 14.4.2018 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75281/okm10.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

OPH (2016). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016*. Opetushallitus. Haettu 30.1.2018 osoitteesta http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

OPH (n.d.). Varhaiskasvatus. Opetushallitus. Haettu 8.2.2018 osoitteesta http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus

Papunet. (n.d.). Tablet –laitteet apuvälineenä. Haettu 23.4.2018 osoitteesta http://papunet.net/sites/papunet.net/files/tietoa/Apuvalineet/tabletit_apuvalineena_tikoteekki_rm_0.pdf.

Ruhala, A. (2010). *Varhaiskasvatuksen ammattilaisten käsityksiä media-
kasvatuksesta varhaiskasvatuksessa*. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustiede.
Tampereen yliopisto. Haettu 11.03.2018 osoitteesta
<http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-20379>

Sommers-Piironen, J., Hemilä, H., Laakkonen, J., Lehtinen, M. & Brinck, J. (2017). *100 Oivallusta mediareppuun*. Haettu 6.3.2018 osoitteesta
<https://oivalluksiaeskarista.fi-les.wordpress.com/2017/12/100-oivallusta-mediareppuun.pdf>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). Teemahaastattelu. Kvali-
liMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatie-
teellinen tietoarasto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 6.5.2018 osoitteesta
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Suomen YK-Liitto (2015). Tasa-arvo. Haettu 10.2.2018 osoitteesta
<http://www.ykliitto.fi/yk70v/sosiaalinen/tasa-arvo>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2017). Mitä osallisuus on? Osallisuuden
viitekehystä rakentamassa. Haettu 10.2.2018 osoitteesta <https://www.julkari.fi/handle/10024/135356>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2004). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*.
Helsinki: Tammi.

Uusitalo, H. (1999). *Tiede, tutkimus, tutkielma: johdatus tutkielman maail-
maan*. Helsinki: WSOY.

Varhaiskasvatuslaki 580/2015. Haettu 10.2.2018 osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150580>

Varhaiskasvatuslaki 1973/36. Haettu 8.2.2018 osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Vilkka, H. (2006). *Tutki ja havainnoi*. Helsinki: Tammi.

Virkki, P. (2015). Lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa pitäisi lisätä. Väi-
töstiedote. Itä-Suomen yliopisto. Haettu 4.3.2018 osoitteesta
<http://www.uef.fi/-/22-5-lasten-osallisuutta-varhaiskasvatuksessa-pitaisi-lisata>

Virtuaali ammattikorkeakoulu (2007). Observointiin perustuvan tutkimuksen suorittaminen. Ylemmän AMK-tutkinnon metodifoorumi. Haettu 3.3.2018 osoitteesta <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojak-sot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289409557/1194290592851.html>

Sähköpostihaastattelun viesti

Hei!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Hämeen ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä varhaiskasvatuksesta. Opinnäytetyömme aiheena on mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Sähköpostihaastattelun tarkoituksena on saada tietoa varhaiskasvattajilta aiheeseen liittyen ja toive haastattelutavasta tuli päiväkodin henkilökunnalta. Sähköpostin liitteenä ja haastattelukysymykset, joihin toivomme teidän vastaavan mahdollisimman pian. Lähetäthän vastauksesi 03.04.2018 mennessä.

Ystävällisin terveisin:

Sanna Leppänen & Iina Mattila

Sähköpostihaastattelu

Sähköpostihaastattelu 2018
Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa

Nimi:

Ammatti:

Päivämäärä:

Mitä mediakasvatus mielestäsi on?

Miten mediakasvatus tulee ilmi arjen eri spontaaneissa tilanteissa?

Miten lasten omat kokemukset mediasta vaikuttavat päiväkodin arkeen?

Miten koet oman osaamisesi liittyen mediakasvatukseen?

Miten oma koulutuksesi vastaa nykypäivän mediakasvatuksellisiin tarpeisiin?

Miten koet saavasi tukea mediakasvatukselliseen osaamiseen työpaikan kautta?

Havainnointilomake

Havainnointilomake:

Millaisia välineitä varhaiskasvattajat käyttävät?

Kirjat:

Cd-levyt:

Lelut:

Teknologiset laitteet:

Lehdet:

Kamera:

Muu:

Mitä välineitä esillä?

Miten mediakasvatukselliset tilanteet sujuvat?

Tasa-arvo:

Miten toteutuu?

Vuorovaikutus:

Miten tukevat ja pitävät yllä?

Osallisuus:

Miten ottavat tämän huomioon?

Oppiminen:

Miten opitaan ja mitä opitaan?